

landschapsonwerpers

LANDSCHAPSANALYSE GEMEENTE BORNE

• ruimtelijke analyse & waardering •

Uitsnede uit het opgestelde kaartbeeld van 1900,
het gebied tussen Borne, Zenderen en Hertme

Vilsteren, 7 april 2021 - Definitief

Landschapsanalyse Gemeente Borne | ruimtelijke analyse & waardering

Project: Borne Landschapsanalyse

Locatie: Buitengebied Gemeente Borne

Titel rapport

Landschapsanalyse Gemeente Borne,
ruimtelijke analyse & waardering

Opgesteld:

7 april 2021, Vilsteren

Gewijzigd:

n.v.t.

Status:

Definitief

Opdrachtgever:

Gemeente Borne

Auteur(s):

N+L Landschapontwerpers
Auteur: Ing. L. Woudsma-Gerritzen, mede-eigenaar
Controle: ing. N. Hannink, mede-eigenaar

Oldenzaalseweg 38
7651 KC Tubbergen
06-54947463

info@nl-landschap.nl
www.nl-landschap.nl

Voorwoord	05		
H1 Introductie	06		
H2 Het Bornse landschap	10		
2.1 Gebiedsimpresie	10		
2.2 Historische ontwikkeling van het landschap vanaf 1900	16		
2.2.1 Landschap in het jaar 1900	16		
2.2.2 Landschap in het jaar 2020	18		
2.2.3 Groenstructuur 1900 <> 2020	20		
2.2.4 Waterstructuur 1900 <> 2020	22		
2.2.5 Essencomplexen 1900 <> 2020	24		
2.2.6 Paden- en wegenstructuur 1900 <> 2020	26		
2.2.7 Bebouwing 1900 <> 2020	28		
2.3 Natuurlijke laag	30		
2.3.1 Geomorfologie	30		
2.3.2 Bodem	31		
2.3.3 Hoogte	32		
2.3.4 Watersysteem	33		
2.3.5 Natuur netwerk	34		
2.4 Laag van het agrarisch cultuurlandschap	35		
2.4.1 Het essenlandschap	36		
2.4.2 Het oude hoevenlandschap	37		
2.4.3 Het maten- en flierenlandschap	38		
2.4.4 Het jonge heide- en broekontginningslandschap	39		
2.4.5 Het agrarisch cultuurlandschap	40		
2.5 Stedelijke laag	42		
H3 Kenmerken per deelgebied	44		
3.1 Het Flee Elhorst	46		
3.2 Beekdal van de Azelerbeek (noord)	50		
		3.3 Beekdal van de Azelerbeek (zuid)	54
		3.4 De essen van Zenderen	58
		3.5 Het Weleveld	62
		3.6 De hoeven rondom Hertme	66
		3.7 Piepersveld - Withagsmaten	70
		3.8 Zuidrand-Borne	74
		H4 Waardering per deelgebied	78
		4.1 Het Flee Elhorst	81
		4.2 Beekdal van de Azelerbeek (noord)	82
		4.3 Beekdal van de Azelerbeek (zuid)	83
		4.4 De essen van Zenderen	84
		4.5 Het Weleveld	85
		4.6 De hoeven rondom Hertme	86
		4.7 Piepersveld - Withagsmaten	87
		4.8 Zuidrand-Borne	88

Voorwoord

Voor u ligt de Landschapsanalyse van de gemeente Borne. De analyse vormt de basis van de nieuw te ontwikkelen landschapsvisie op het buitengebied. Een buitengebied waar we trots op zijn en dat we moeten koesteren.

Het Bornse landschap, dat we sinds enige tijd met trots 'De Groene Poort' noemen, behoort tot het DNA van elke Bornenaar. Een prachtig landschap met veel diversiteit: de openheid van de Zenderse Es, de diverse beken en het fraaie coulissenlandschap tussen Hertme en Zenderen. De afgelopen jaren is veel geïnvesteerd waardoor het gebied (be)leefbaarder is toegankelijk(er) is geworden.

Een landschappelijke kwaliteit die we willen behouden en waar mogelijk versterken. Daar komen echter ook uitdagingen bij kijken. Landelijk, maar ook binnen de gemeente hebben we te maken met diverse ontwikkelingen. Denk aan de transitie van de landbouw, de energietransitie, nieuwe infrastructuur en de omgevingswet. Allemaal ontwikkelingen die de komende jaren gaan spelen. De Landschapsanalyse geldt als basis voor de landschappelijke en ruimtelijke afwegingen van al deze opgaven en is een belangrijk instrument voor de toekomstige omgevingswet.

Vanuit de ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied kunnen we, waar nodig, met deze analyse in de hand ontwikkelingen (bij)sturen en begeleiden. En dat allemaal vanuit hét DNA van Borne: ons landschap!

Wethouder Arno Spekschoor

H1 Introductie

Opgave

De gemeente Borne is voornemens een nieuwe landschapsvisie te ontwikkelen op het buitengebied om op basis daarvan de gewenste ontwikkeling van het buitengebied vorm te geven. Dit dient tevens als instrument om nieuwe ontwikkelingen op een juiste manier te kunnen sturen en toetsen. Dit is noodzakelijk omdat de huidige instrumenten onvoldoende houvast bieden voor hedendaagse en toekomstige ontwikkelingen. Denk hierbij aan de energietransitie, de klimaatopgave, de woningbouw, de leefbaarheid van het landelijk gebied, de transitie van de landbouw, de biodiversiteit en tot slot het behoud van de bestaande ruimtelijke kwaliteit. Dit rapport richt zich zeer uitgebreid op de waarden van het buitengebied zijnde de historische ontwikkeling vanaf 1900, de natuurlijke ondergronden, het agrarisch cultuurlandschap, de recreatief/stedelijke laag en de ruimtelijke beleving.

Onderdeel van deze landschapsvisie is een verdieping in de verschillende landschapstyperingen uit 'De Groene Poort, landschappelijk en recreatief verbinden, Grondmij 2009'. Dit wordt vertaald in een uitgebreide kenmerkenwaaier en waardering per deelgebied.

Deze waardering biedt handvaten om te kunnen beoordelen welke kwaliteiten beschermd of versterkt dienen te worden en welke ontwikkelingen onder welke voorwaarden toegestaan kunnen worden. Het is nog geen visie op zich, maar uitgangspunten voor het vormen van een visie. Concreet geeft deze landschapsanalyse op het moment ook sturing aan de energievisie en de toekomstige rondweg (Vloedbeltverbinding) welke parallel lopen met dit traject. Hiermee is het doel van dit document vijf-ledig:

- Een landschappelijke blik op het buitengebied van Borne
- Een instrument voor het aansturen en toetsen van nieuwe ontwikkelingen

- Een basis voor de inpassingscriteria voor de energieopgave
- Een basis voor de inpassingscriteria voor de rondweg/vloedbeltverbinding
- Als instrument voor de toekomstige omgevingswet / omgevingsvisie

De gemeenten moeten de komende jaren aan de slag met de omgevingsvisie samen met bewoners en andere belanghebbenden. Dat heeft gevolgen voor de omgang met landschap en biedt kansen voor beheer, behoud en ontwikkeling van het landschap. Het is dan van groot belang om te weten welke waarden of 'kernkwaliteiten' het landschap heeft.

Vertrekpunt

De gemeente Borne heeft een prachtig kleinschalig buitengebied met hoge landschappelijke, cultuurhistorische belevingskwaliteit, maar is tegelijkertijd erg kwetsbaar door de ligging tussen de oprukkende steden Almelo en Hengelo. Juist om die reden is het belangrijk dat Borne de kwaliteiten van het buitengebied borgt en blijft aansturen op ruimtelijke en landschappelijke kwaliteit bij nieuwe ontwikkelingen. Zeker nu er veel opgaven en ontwikkelingen op het buitengebied afkomen.

Doel

Het is belangrijk om ontwikkelingen te kunnen (bij)sturen en begeleiden vanuit de ruimtelijke kwaliteiten van het buitengebied. Dat doen we door te behouden en te versterken wat kwaliteit heeft en waar mogelijk de knelpunten op te lossen. Dit kan door het kiezen van een ontwikkeling op de juiste locatie en het aansturen op een zorgvuldig afgewogen ontwerp.

Het sturen op kwaliteit kan straks gedaan worden middels drie landschapsstrategieën, namelijk inpassen, aanpassen of transformeren.

Luchtfoto van het projectgebied met de gebiedsnamen

De waarderingskaarten van de verschillende deelgebieden functioneren als onderlegger voor de strategieën die gehanteerd worden voor nieuwe ontwikkelingen. Aan de basis van de waardering ligt de uitgebreide analyse van H2 en H3.

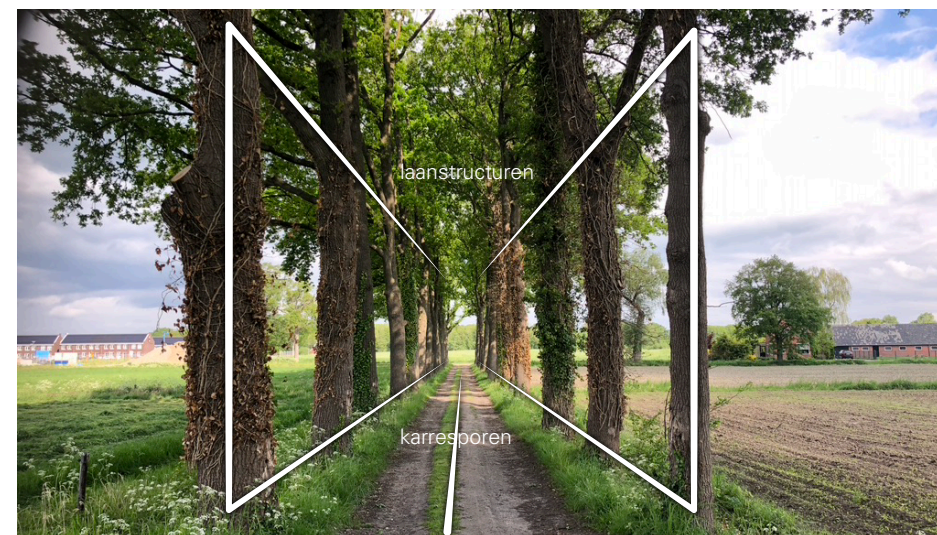
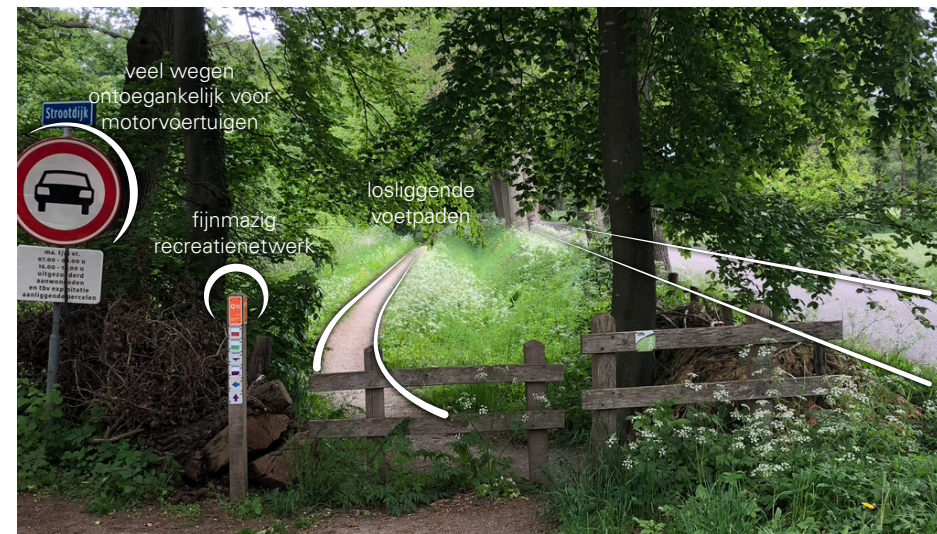
Aanpak

Dit project is tot stand gekomen door nauw samen te werken met de gemeente Borne. Gezamenlijk is er een veldbezoek afgelegd om het gebied op ons in te laten werken en de kwaliteiten en knelpunten vast te leggen. Waar het buitengebied eerst als een totaal wordt uitgelicht gaan we het gebied daarna in deelgebieden verder uitlichten aan de hand van diverse landschappelijke thema's.

H2 Het Bornse landschap

2.1 Gebiedsimpresie

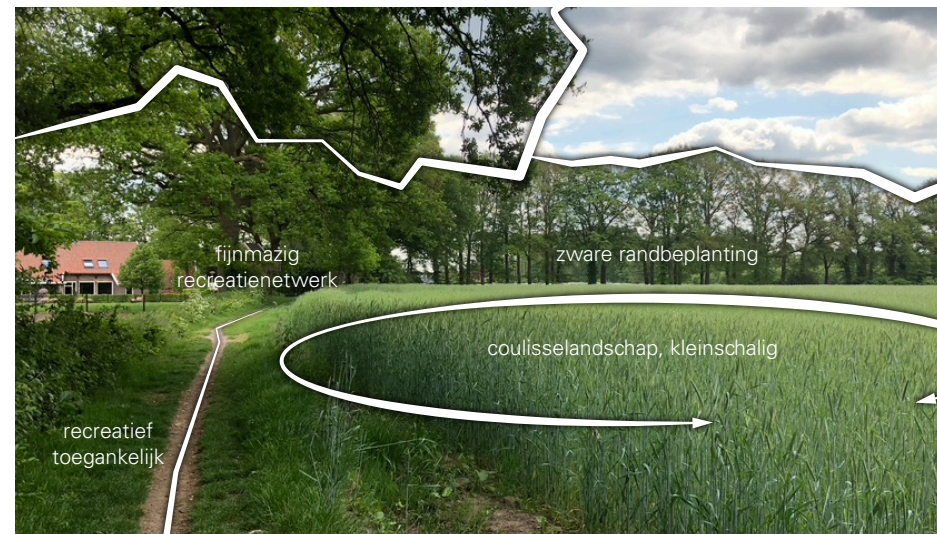
Voordat we de gemeente Borne zullen gaan uitlichten in verschillende thema's is het belangrijk om een eerste beeld van een gebied te hebben. De eerste indruk van het gebied is vaak bepalend voor de eerste bevindingen. Op basis van meerdere veldbezoeken hebben we aan de hand van 20 geselecteerde foto's de typische kenmerken van het Bornsche landschap in beeld gebracht. Deze foto's zijn bewerkt vanuit een ruimtelijk perspectief, zodat er in één oogopslag voelbaar is wat het buitengebied Borne op dit moment uitstraalt.

Gebiedsimpresie aan de hand van foto's die vanuit het ruimtelijk perspectief zijn bewerkt

Gebiedsimpresie aan de hand van foto's die vanuit het ruimtelijk perspectief zijn bewerkt

Gebiedsimpresie aan de hand van foto's die vanuit het ruimtelijk perspectief zijn bewerkt

Gebiedsimpresie aan de hand van foto's die vanuit het ruimtelijk perspectief zijn bewerkt

Gebiedsimpresie aan de hand van foto's die vanuit het ruimtelijk perspectief zijn bewerkt

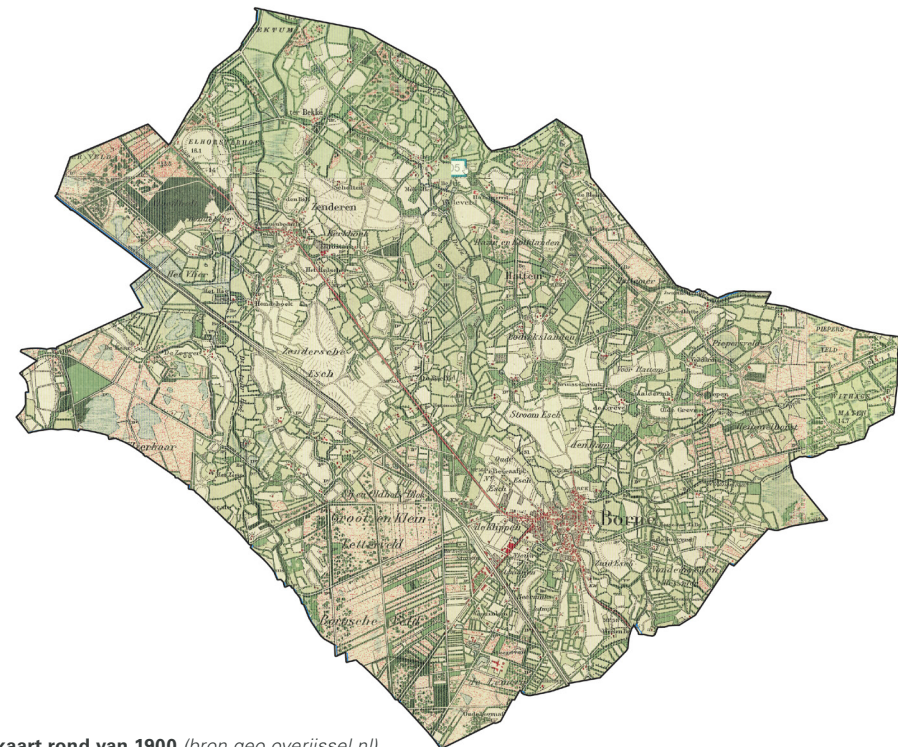
2.2 Historische ontwikkeling van het landschap vanaf 1900

2.2.1 Landschap in het jaar 1900

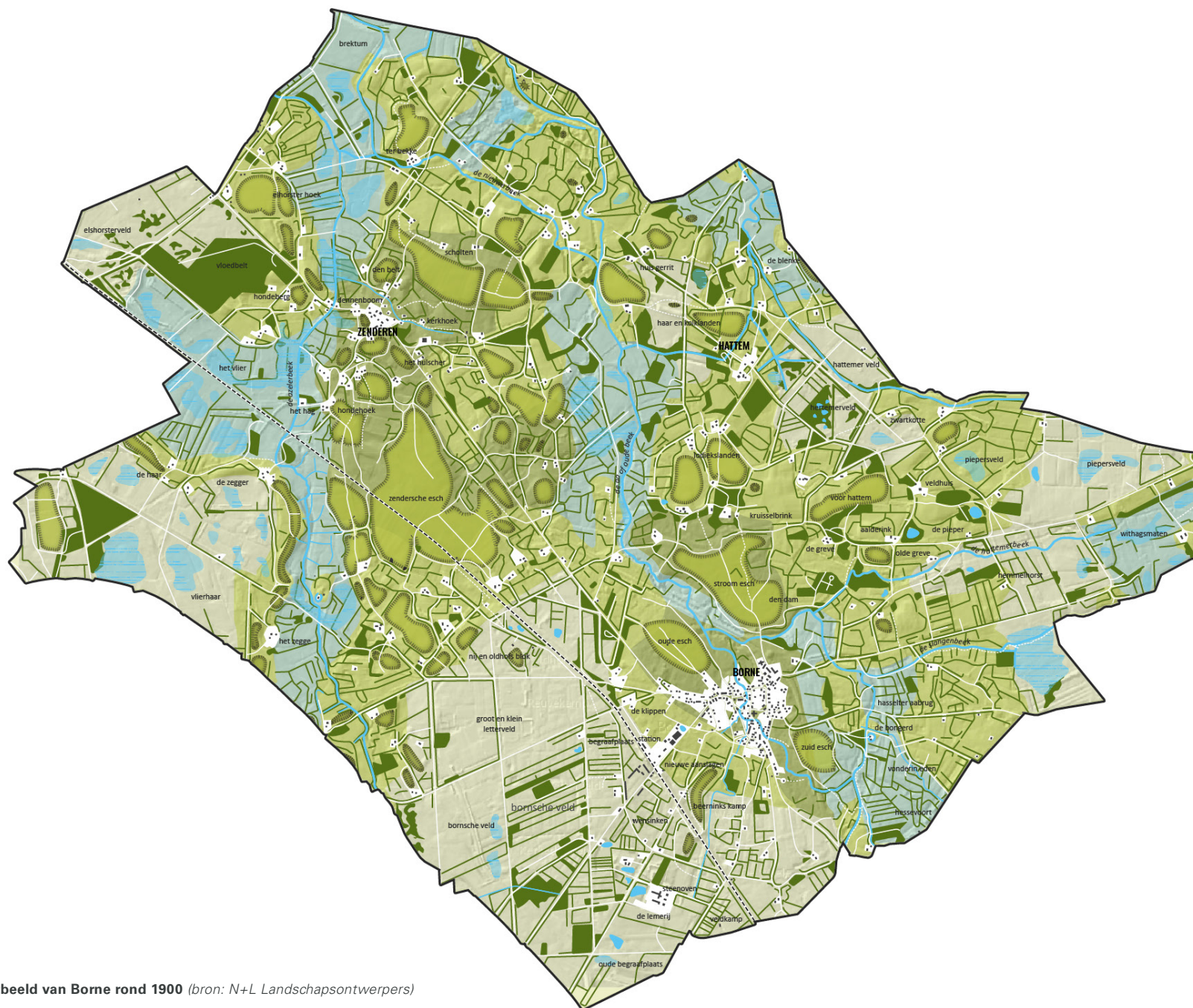
1900 is een tijdsbeeld die over het algemeen bestempeld wordt als een mooi, ruimtelijk sfeervol en romantisch landschap. Het is de tijdgeest waar aantasting van opschalende landbouw, het industriële tijdperk, de infrastructuur en de uitleg van dorpen en steden nog weinig invloed hadden op het landschapsbeeld.

Als we kijken naar het kaartbeeld van Borne in 1900 is er een enorm fijnmazig en kleinschalig landschap zichtbaar. Het grootste deel van het Bornse platteland kenmerkt zich door organische verkaveling, kleinschalige hooilandjes, gebolde esakkers, houtwallen, lanen, kabbelende beken, karresporen, kerkepaden en woeste gronden. Woeste gronden waren veelal gronden die minder geschikt waren voor de landbouw en pas laat werden ontgonnen voor landbouw of bosbouw.

Het landschap in 1900 wordt doorkruist door een rechtstreekse verbinding tussen Borne en Zenderen, tegenwoordig de N743. Ook de spoorlijn, in 1865 aangelegd door spoorwegmaatschappij Almelo-Salzbergen, was al aanwezig. Hoewel de lijn eerst enkelsporig was, had men al direct een baanlichaam aangelegd voor twee sporen. De dubbelsporige lijn van Almelo tot Hengelo werd in 1902 in gebruik genomen.

kaart rond van 1900 (bron geo.overijssel.nl)

kaartbeeld van Borne rond 1900 (bron: N+L Landschapsonwerpers)

2.2.2. Landschap in het jaar 2020

Vanaf 1900 zijn de aantasting van opschalende landbouw, de industriële revolutie, de infrastructuur en de uitleg van dorpen en steden in een sneltreinvaart ons landschapsbeeld gaan bepalen. De afgelopen 120 jaar is het ruimtelijk beeld van het Bornse platteland veranderd.

Een belangrijke verandering is dat het fijnmazige en kleinschalige landschap plaats heeft gemaakt voor grotere efficiëntere landbouwkavels. Houtwallen, bosjes en bomenrijen zijn hiervoor op veel plekken verdwenen. De oorzaak is opschaling van de landbouw en de industriële revolutie. Alsmaar groter wordende agrarische bedrijven, grotere (landbouw)machines, de ontdekking van kunstmest en prikkeldraad en tot slot meer voedselproductie waren de drijfveren.

Een volgende grote verandering is de groei van dorpen en steden. In 120 jaar tijd is Borne wel twintig maal zo groot geworden. Ook de hele kleine kernen Zenderen en Hertme zijn aanzienlijk gegroeid. Naast de groei van de kernen is de opschaling van boerenbedrijven ook goed zichtbaar. Een boerenerf bestaat tegenwoordig vaak uit een hoofdwoning (de voormalige woning en veeschuur ineen) met daaromheen grote opstallen ten behoeve van vee en akkerbouw. Soms in combinatie met een 2e bedrijfswoning.

Door de tijd is de infrastructuur verder geoptimaliseerd en geschikt gemaakt voor het aantal motorische voertuigen van vandaag. Er is een

duidelijk hiërarchie aangebracht die onderscheidt maakt tussen snelwegen, hoofdwegen en plattelandswegen. Zo is de oude verbinding tussen Borne en Zenderen opgewaardeerd tot de hoofdweg N743 en de weg van Zenderen naar Albergen tot de hoofdweg N744. Tegen de zuidgrens van de gemeente Borne is de snelweg A35/A1 ingepast om een snelle verbinding tussen de grote steden in het oosten te realiseren.

Om de impact van deze verandering ten opzichte van 1900 op ons landschap beter te kunnen duiden, zullen er verschillende ruimtelijke thema's nader worden uitgelicht. Er wordt ingegaan op de veranderingen in de tijd voor de groenstructuur, waterstructuur, essencomplexen, paden- en wegenstructuur en de bebouwingsstructuur.

kaartbeeld van Borne in 2020 (bron: N+L Landschapsonwerpers)

2.2.3 Groenstructuur 1900 versus 2020

De groenstructuur in 1900 was een typisch coulissenlandschap. Dit vertaalt zich in kleinschalige akkertjes, hooilandjes, beekjes, wegen, erven en essen die werden omsloten door bosjes en houtwallen. Vaak om de invloeden van weer en wind te keren of om te dienen als veekering. Door de komst van prikkeldraad, grote agrarische voertuigen, het verbreden van wegen, aanleg van nieuwe infra en uitbreiding van Borne, Zenderen en Hertme is er veel van de groenstructuur verdwenen. Voornamelijk houtwallen zijn verdwenen.

kaartbeeld van de groenstructuur in 1900 (bron: N+L Landschapsonwerpers)

kaartbeeld van de groenstructuur in 2020 (bron: N+L Landschapsonwerpers)

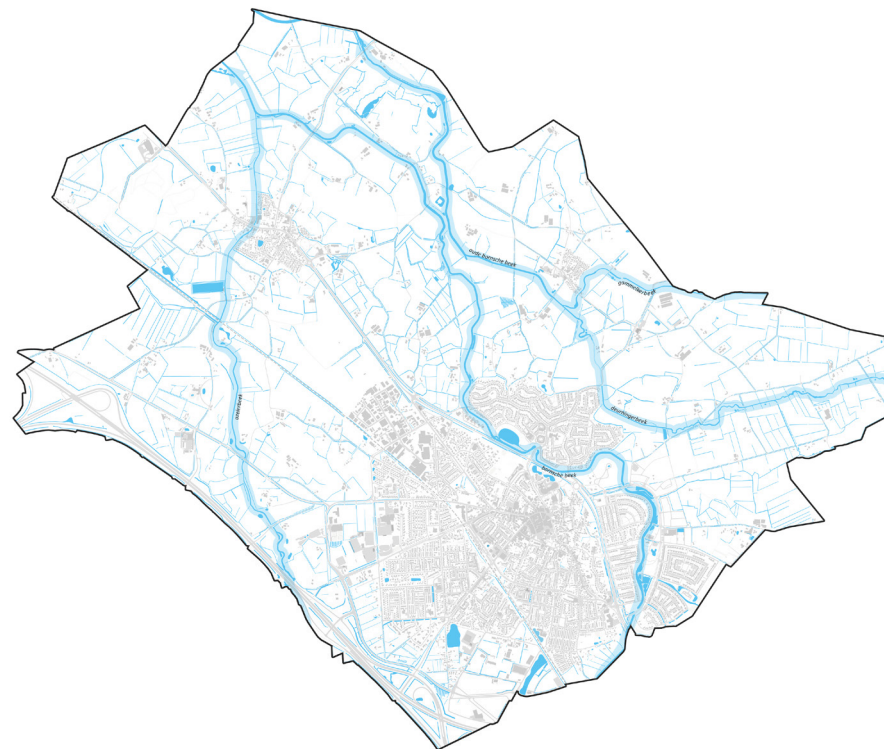
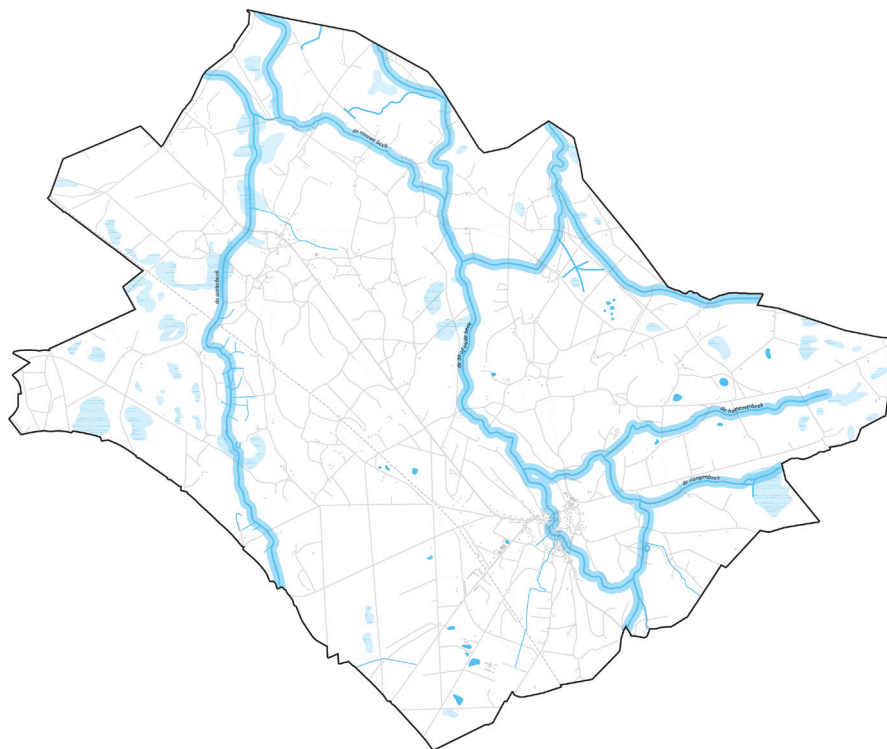

kaartbeeld groenstructuur 1900 versus 2020 (bron: N+L Landschapsontwerpers)

2.2.4 Waterstructuur 1900 versus 2020

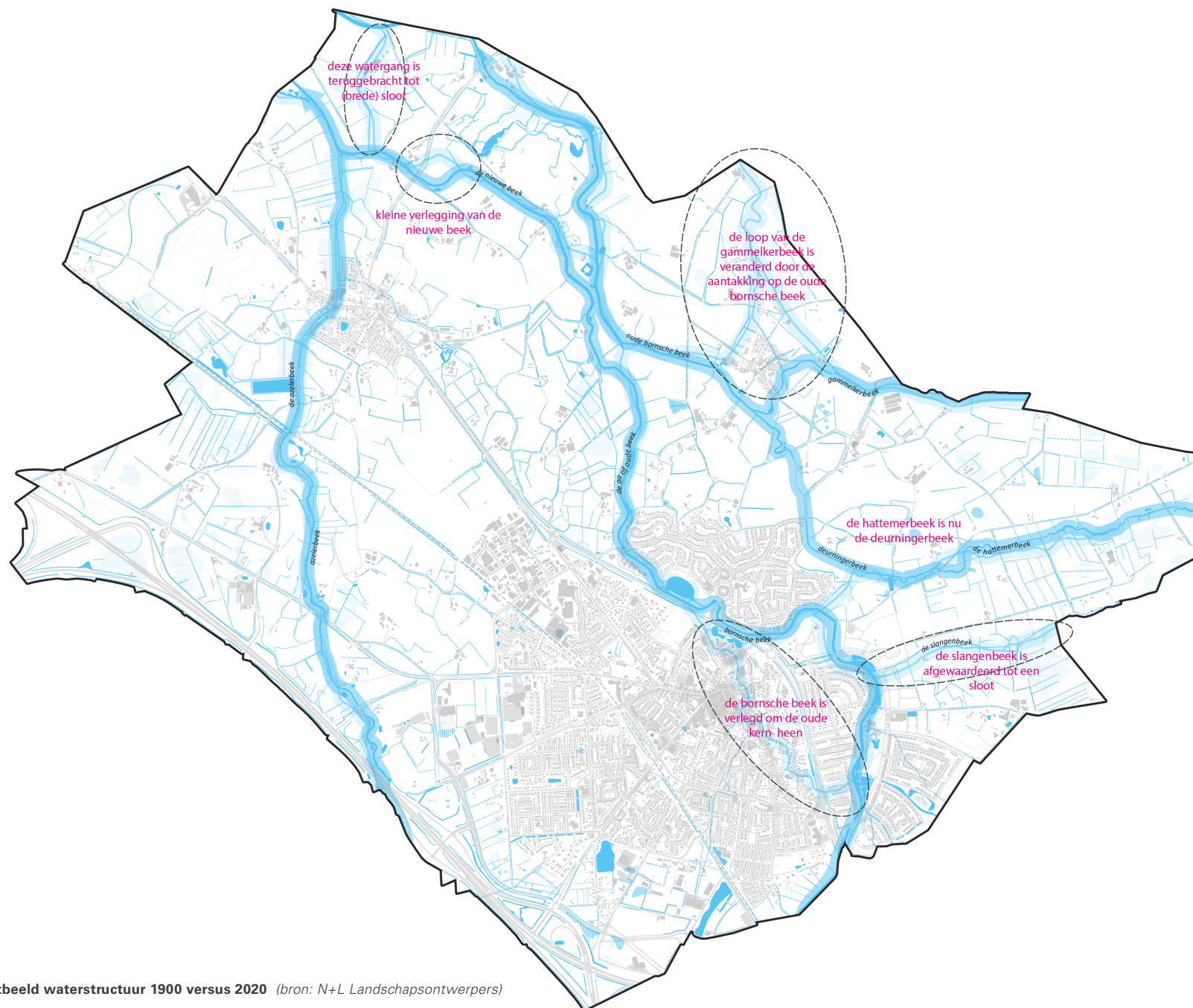
De waterstructuur van 1900 tot heden lijkt op het eerste gezicht intact gebleven, wat uitzonderlijk is want vaak werden de beken rechtgetrokken om regenwater zo snel mogelijk af te kunnen voeren ten behoeve van de landbouw. Wel zijn de lopen van diverse beken anders zijn geworden vanwege de uitleg van het stedelijk gebied. Dit geldt voor delen van de Gammelkerbeek, Deurningerbeek en de Bornsche Beek. Zo liep bijvoorbeeld de Bornse Beek vroeger door Oud Borne.

De afgelopen jaren is er door Waterschap Vechtstromen veel geïnvesteerd in de natuurvriendelijke inrichting van een aantal beeklopen (o.a. Azelerbeek, Gammelkerbeek, Deurningerbeek en de Oude Bornse Beek). Deze investeringen werden geïnitieerd vanuit de (Europese) Kaderrichtlijn Water die in 2000 van kracht is geworden en als doel heeft om de kwaliteit van oppervlakte- en grondwater in Europa te waarborgen. Het herstel verklaart waarom het lijkt alsof de waterlopen intact zijn gebleven. Hierbij is getracht het zoveel mogelijk terug te brengen naar de vroegere waterloop.

kaartbeeld van de waterstructuur in 1900 (bron: N+L Landschapsontwerpers)

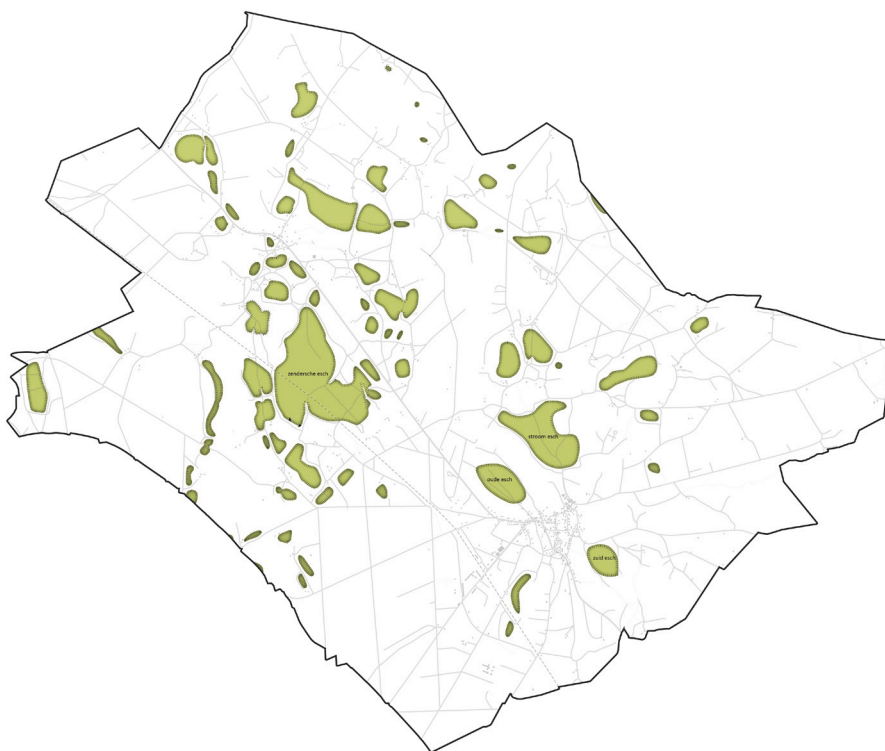
kaartbeeld van de waterstructuur in 2020 (bron: N+L Landschapsontwerpers)

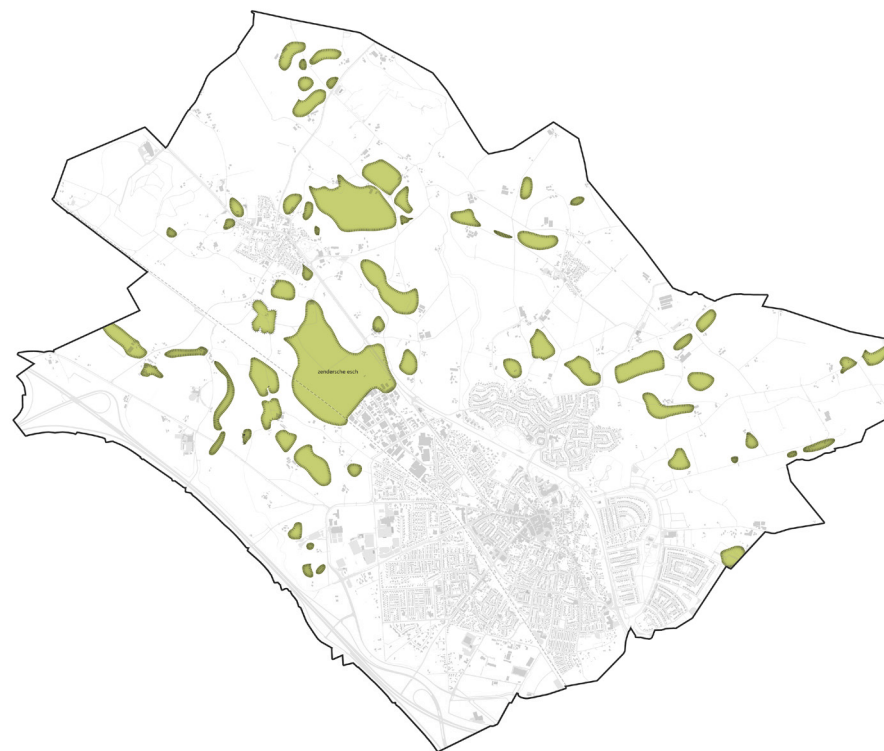
kaartbeeld waterstructuur 1900 versus 2020 (bron: N+L Landschapontwerpers)

2.2.5 Essencomplexen 1900 versus 2020

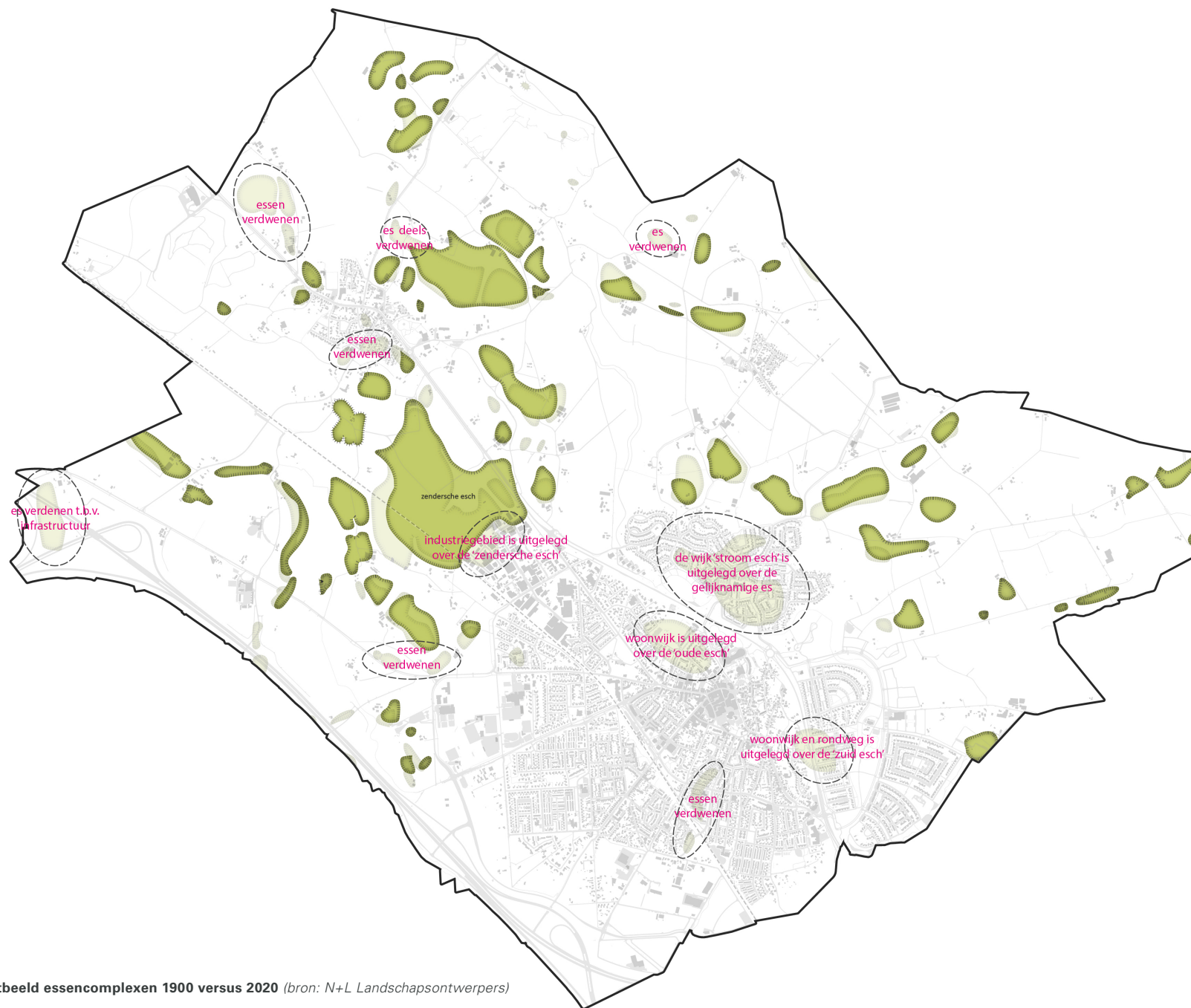
Borne heeft een kenmerkend essenlandschap. Dit zijn gebolde akkers die door het vroegere landbouwsysteem werden opgehoogd met plaggen van de woeste gronden en de mest van het vee. Wanneer de huidige hoogtekkaart wordt bestudeert lijken er veel kleinere essen rondom de Zendersche Esch verdwenen. Daarnaast zijn er essen verdwenen door de uitleg van het stedelijk gebied. Dit is af te leiden aan de namen van enkele wijken, zoals de Stroom Esch en de Zuid Esch.

kaartbeeld van de essencomplexen in 1900 (bron: N+L Landschapontwerpers)

kaartbeeld van de essencomplexen in 2020 (bron: N+L Landschapontwerpers)

kaartbeeld essencomplexen 1900 versus 2020 (bron: N+L Landschapontwerpers)

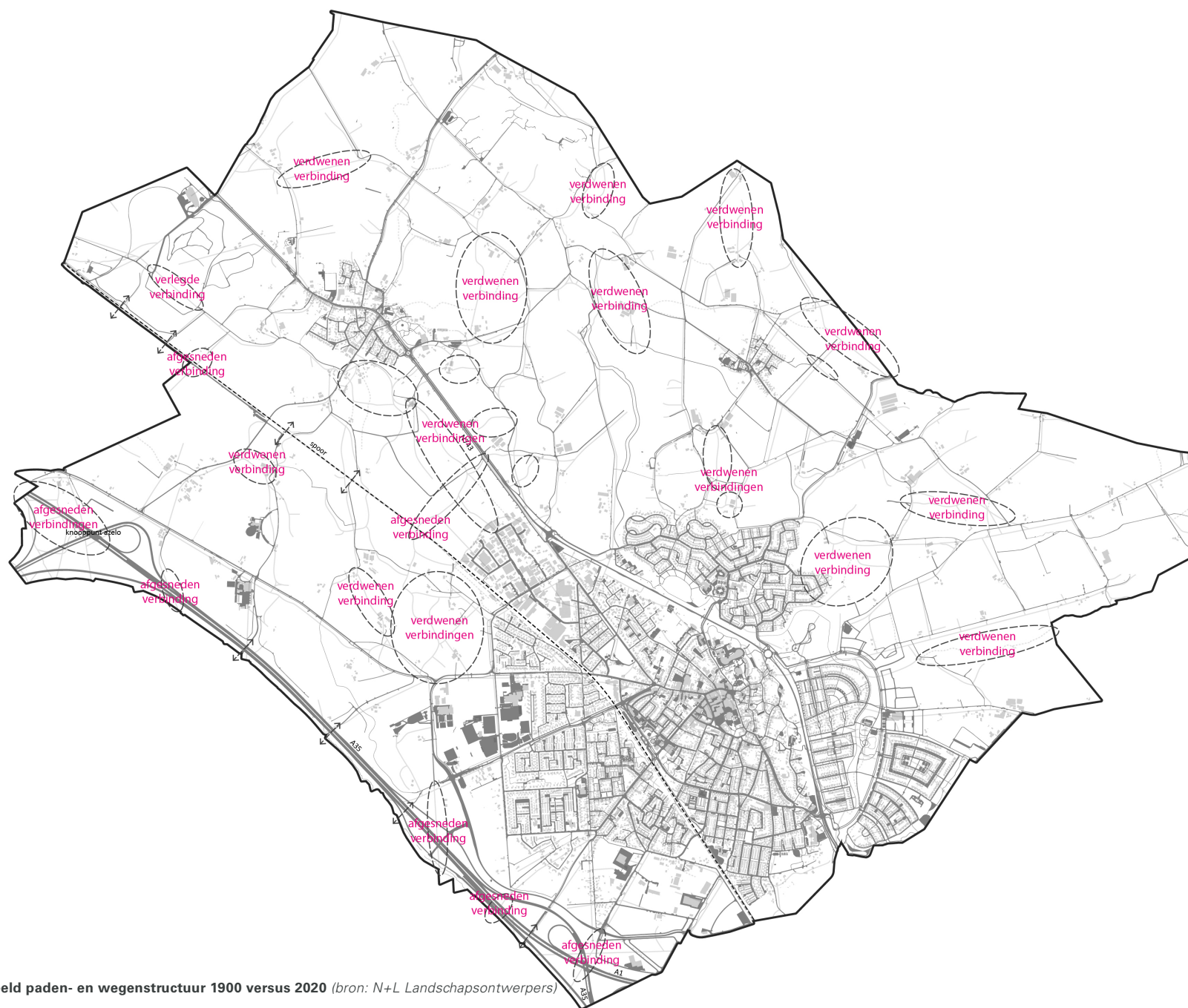
2.2.6 Paden- en wegenstructuur 1900 versus 2020

Op de kaart van 1900 is heel duidelijk te zien dat er sprake was van een zeer fijnmazige wegenstructuur. Dit betrof zowel verharde als onverharde wegen, maar ook smalle paadjes. Dit zijn struinpaden die de weg vormden naar belangrijke objecten in het landschap zoals een kerk, begraafplaats, een es of een erf. Het wegennetwerk is nog redelijk intact. De belangrijkste wegen zijn verhard en de overige wegen zijn veelal onverhard behouden voor bestemmingsverkeer en recreatieverkeer.

kaartbeeld van de groenstructuur in 1900 (bron: N+L Landschapsontwerpers)

kaartbeeld van de groenstructuur in 2020 (bron: N+L Landschapsontwerpers)

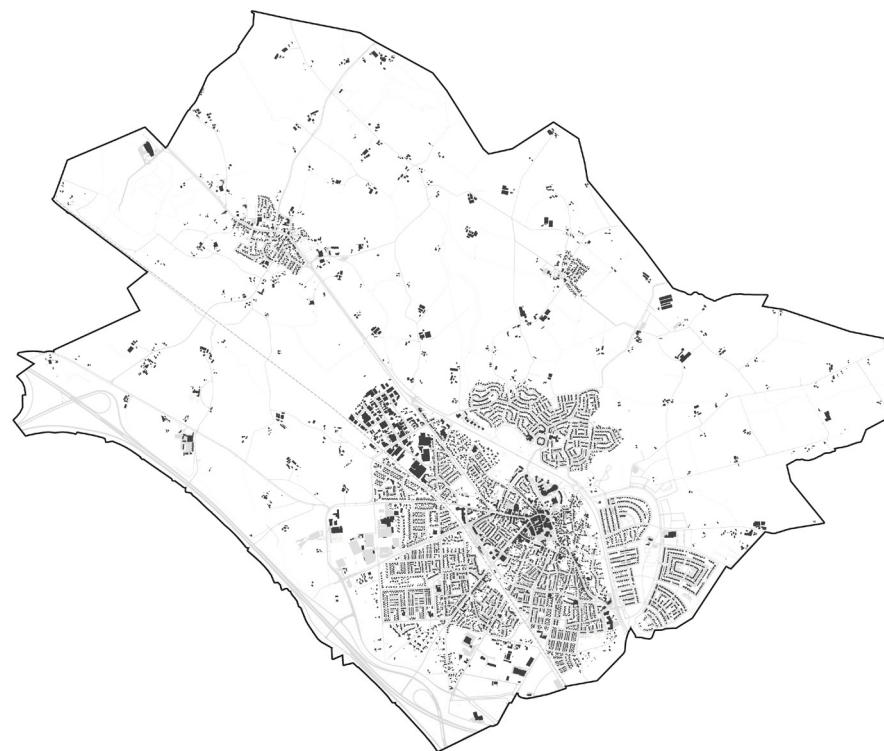

kaartbeeld paden- en wegenstructuur 1900 versus 2020 (bron: N+L Landschapontwerpers)

2.2.7 Bebouwingsstructuur 1900 versus 2020

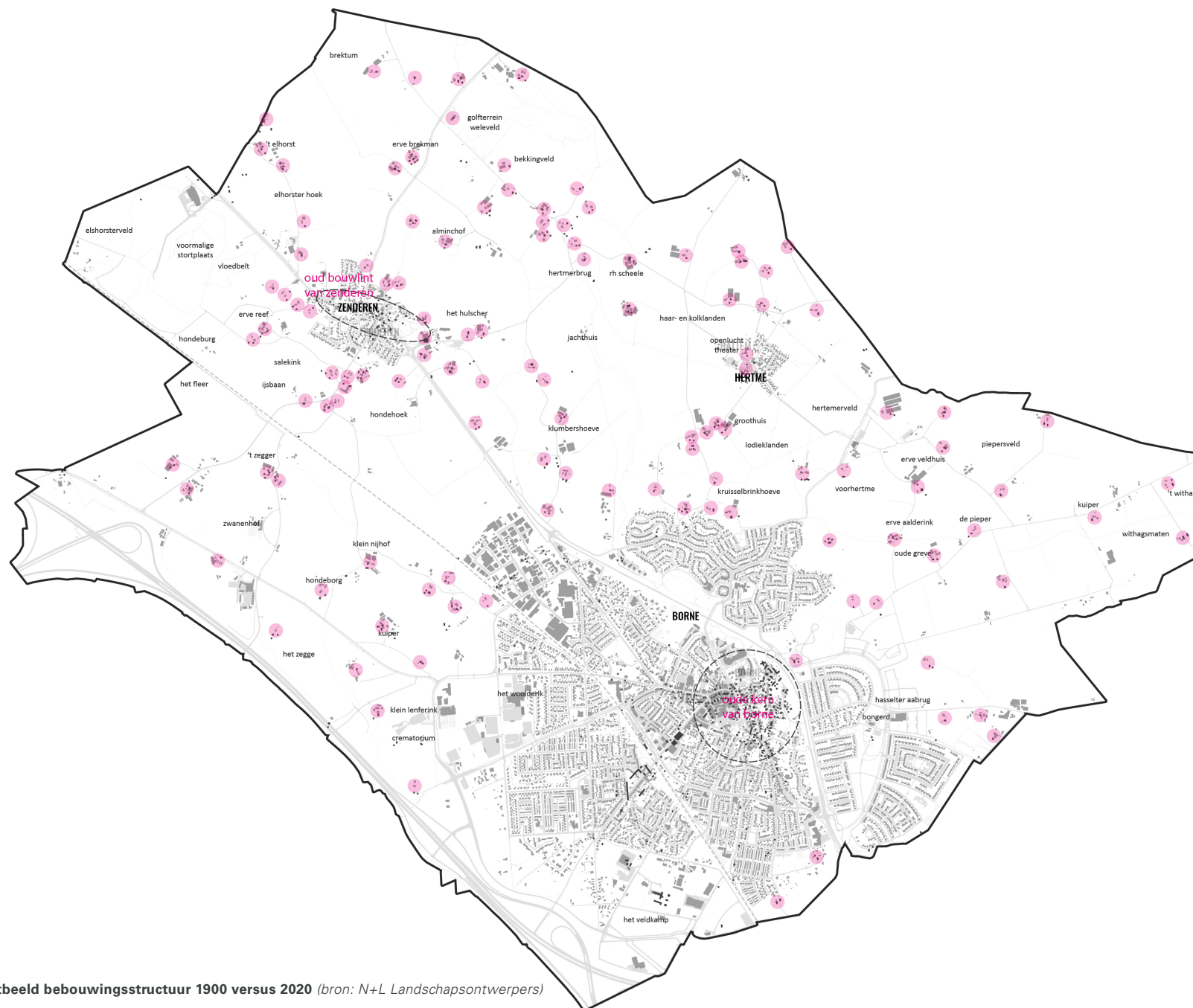
De kernen Hertme (vroeger ook wel Hette en Hattum genoemd), Zenderen en Borne waren in 1900 al zichtbaar op de kaart. Hertme was niet meer dan een paar geclusterde erven, ook wel een hoevenzwerm genaamd. Borne is enorm in omvang toegenomen en vormt ruimtelijk tezamen met Hengelo bijna één stedelijke agglomeratie. Sociaal gezien is Borne nog echt wel zijn 'eigen' dorp. Mede door een groene bufferzone tussen Hengelo en Borne is

er nog een sociale scheiding te herkennen. Veel erven in het buitengebied waren in 1900 ook al aanwezig, al dan niet gerestaureerd/opnieuw opgebouwd. De roze omcirkelde erven op het kaartbeeld 1900 versus 2020 laat dat zien. De niet omcirkelde erven zijn gebouwd na 1900.

kaartbeeld van de groenstructuur in 1900 (bron: N+L Landschapsonwerpers)

kaartbeeld van de groenstructuur in 2020 (bron: N+L Landschapsonwerpers)

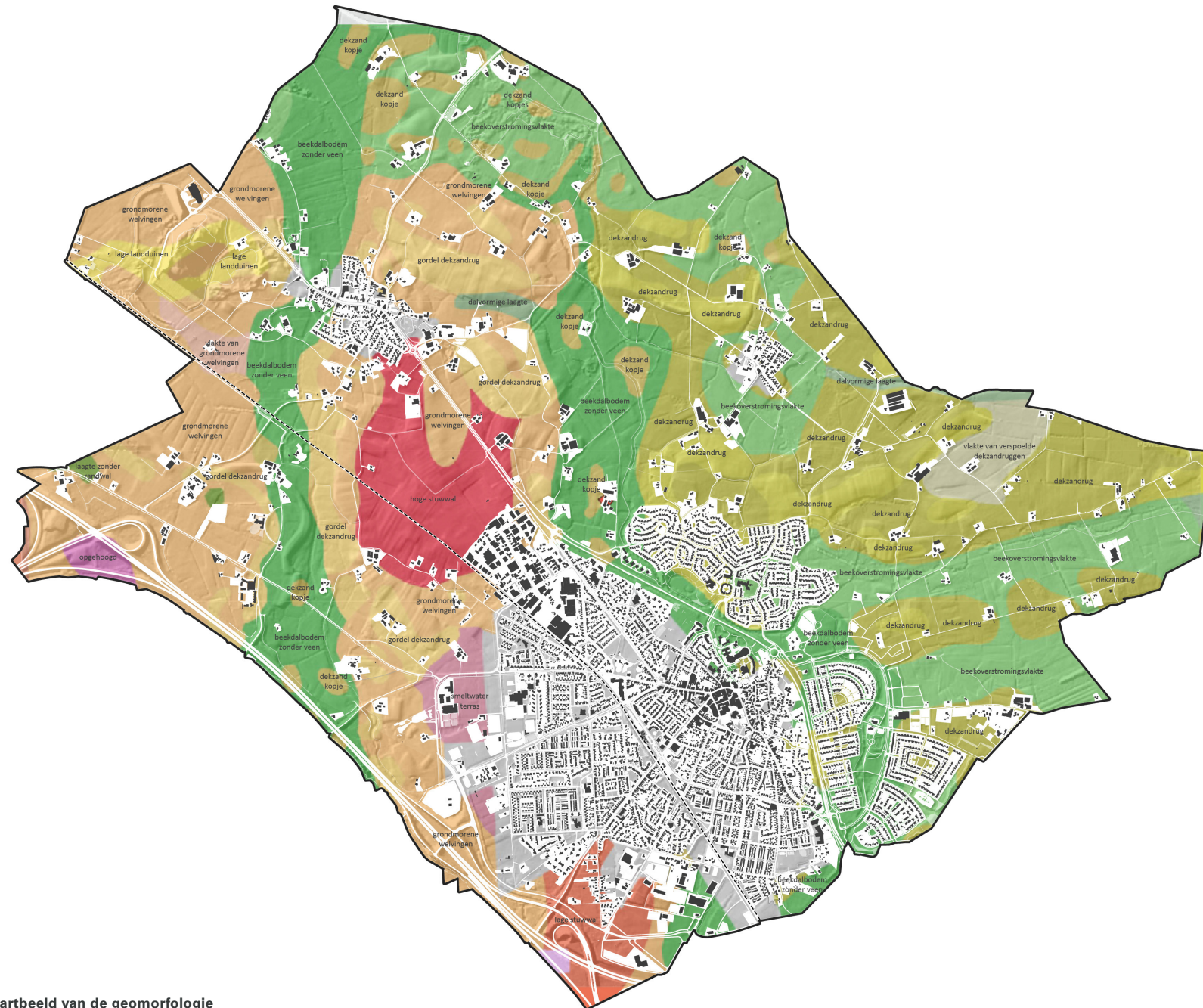
kaartbeeld bebouwingsstructuur 1900 versus 2020 (bron: N+L Landschapontwerpers)

2.3 De natuurlijke laag

Om te begrijpen hoe het landschappelijke systeem van Borne is opgebouwd is het belangrijk om de natuurlijke ondergrond van Borne inzichtelijk te maken. We gaan in op de geomorfologie, bodem, hoogte, het watersysteem en het natuurnetwerk.

2.3.1 Geomorfologie

De dorpen, erven en essen werden vroeger gevestigd op landschappelijk veilige en economisch verstandige plekken. Dit waren vaak de wat hoger gelegen gebieden (stuwwal, dekzandruggen, dekzandkopjes) om op die manier geen natte voeten te krijgen. Toch moest het wel dichtbij het water zijn (beekdal) om het vee, grasland en de akkers te voorzien van water. De grote Zendersche Esch is gevestigd op een hoge stuwwal en de vele dekzandruggen rondom Hertme verklaren het oude hoevenlandschap.

kaartbeeld van de geomorfologie
(bron: geo.overijssel.nl, kaartbewerking N+L Landschapsontwerpers)

2.3.3 Hoogte

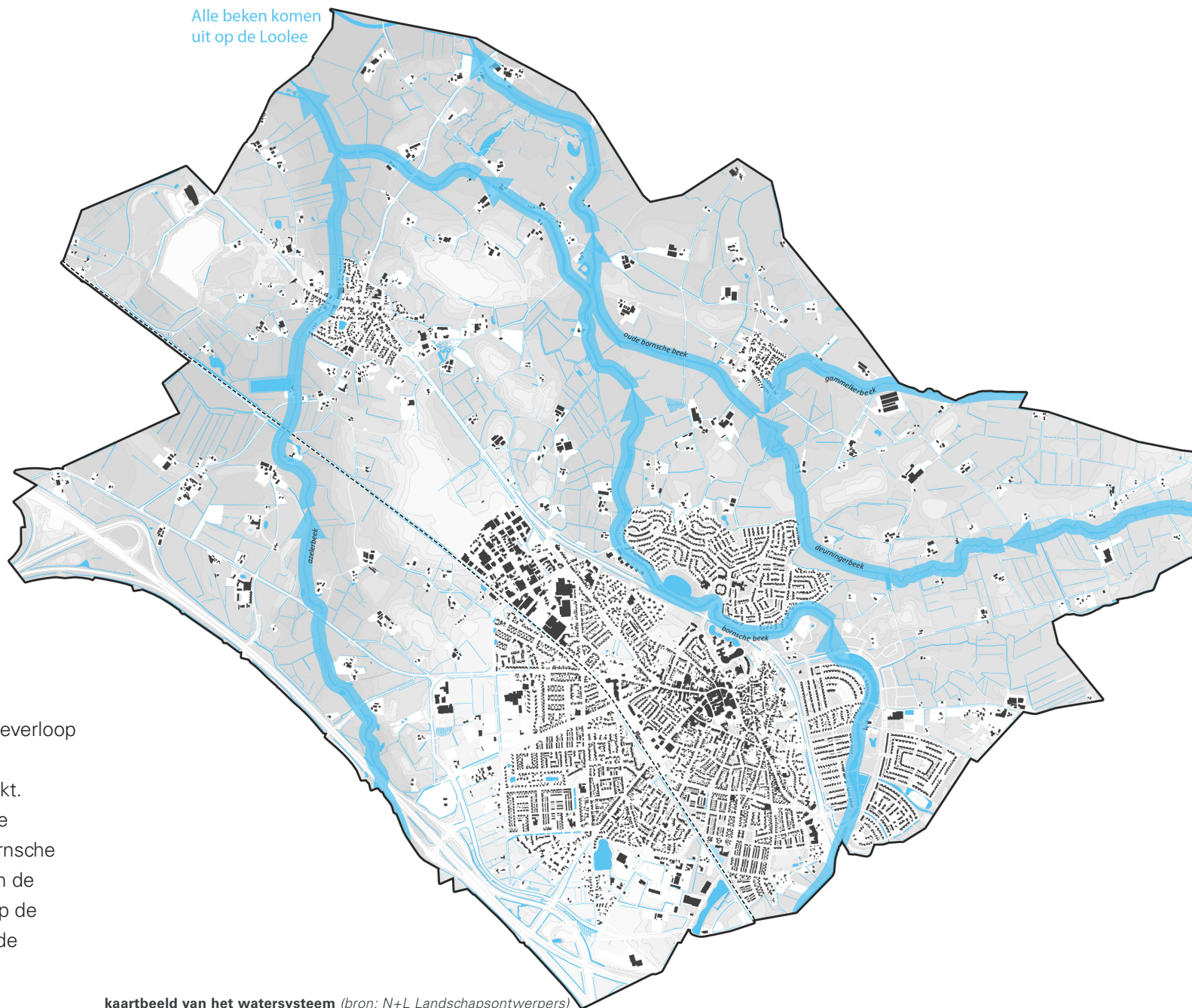
Gemeente Borne kent een hoogteverschil van zo'n 14m. Dit is wel een onnatuurlijk hoogteverschil. Het hoogste punt is namelijk die van de voormalige vuilstort in de omgeving Elhorst-Vloedbelt. Deze meet een hoogte van +25.50 NAP. Het laagste punt bevindt zich in het noord-westen richting de Lolee en bij de Doorbraak (Het Fleeer). Deze meten een hoogte van +11.50 NAP. Het hoogste natuurlijke punt is de Zendersche Esch, met een hoogte van +18.00 NAP. Uit de hoogtekaart valt op te maken dat het Bornsche landschap gekenmerkt wordt door een glooiend landschap bestaande uit essen en beekdalen.

kaartbeeld van de hoogte

(bron: ahn.nl, kaartbewerking N+L Landschapsontwerpers)

Alle beken komen
uit op de Loolee

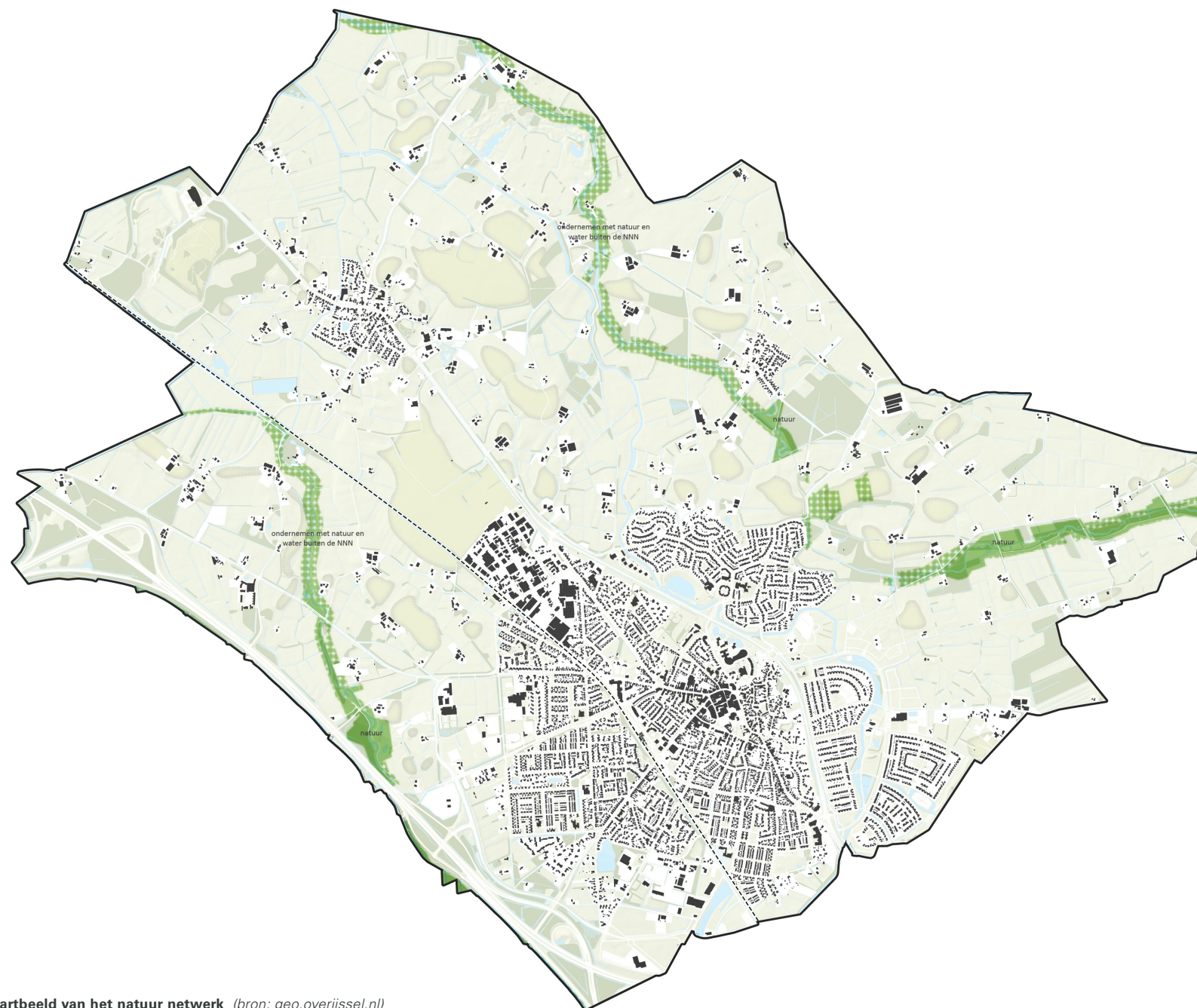
2.3.4 Watersysteem

Met de kennis van het hoogteverloop is nu ook duidelijk hoe de afwatering in het gebied werkt. Alle beken: de Azelerbeek, de Oude Bornsche Beek, de Bornsche Beek, De Gammelkerbeek en de Deurningerbeek komen uit op de Loolee. Sloten wateren af op de verschillende beken.

kaartbeeld van het watersysteem (bron: N+L Landschapsonwerpers)

2.3.5 Natuur netwerk

In de gemeente Borne zijn een deel van de Azelerbeek (zuid) en de Deurningerbeek die overgaat in de Oude Bornsche Beek aangewezen en ingericht als natuurnetwerk (voormalig natura 2000 gebied). Dit heeft als doel om de natuurlijke habitat optimaal in te richten en daarmee geschikt te maken voor de voorkomende fauna en flora. Ook het verbinden van natuurgebieden is hierbij een belangrijk doel. In Borne is er op delen ook ruimte voor ondernemen met natuur.

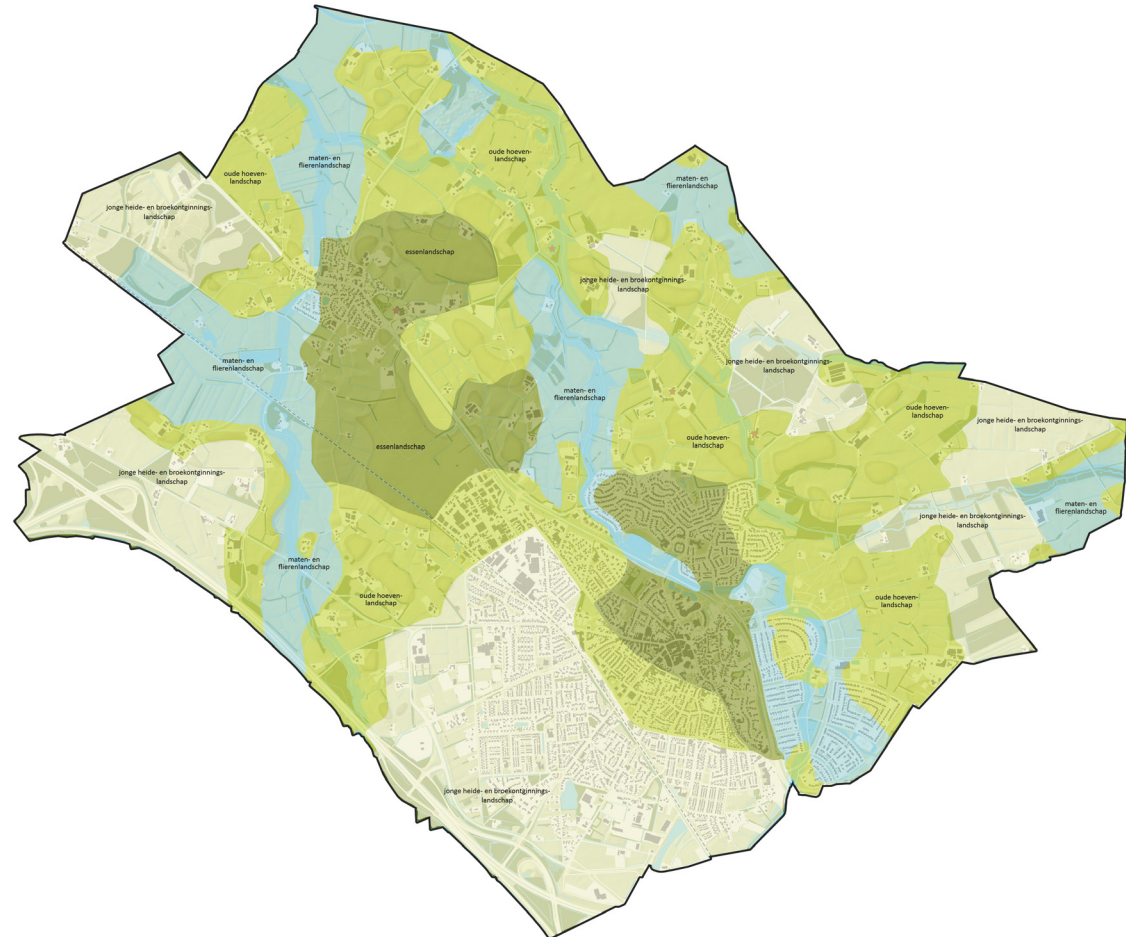

kaartbeeld van het natuur netwerk (bron: geo.overijssel.nl)

2.4 Het agrarisch cultuurlandschap

De voorkomende landschapstypologiën

Het huidige buitengebied van Borne is deels het erfgoed van de ijstijd en deels van het vroegere landbouwsysteem en kent vier landschapstyperingen. De stuwwal en de dekzandruggen zijn restanten van de ijstijd. Op deze hogere delen werden de erven, essen en dorpen gevestigd. De essen werden verder opgehoogd door het opbrengen van plaggen en mest om de grond vruchtbaar te houden. Het gebied waar dit voorkwam is getypeerd als essenlandschap en oude hoevenlandschap. Het verschil tussen deze twee is dat het essenlandschap bestaat uit grote essen die werden gevormd door meerdere boeren en in het oude hoevenlandschap had iedere boer zijn eigen kleine es, ook wel eenmanses genaamd. De plaggen kwamen van de woeste heidegronden. Dit zijn gebieden die het minst interessant waren voor de landbouw en daarom pas laat zijn ontgonnen. Deze woeste gronden zijn getypeerd als het jonge heide- en broekontginningslandschap. De gronden langs de beken waren nat en vochtig. Dit wordt het maten- en flierenlandschap genoemd. Hier werd vroeger vooral veel geweid en gehooïd.

2.4.1 Het essenlandschap

Het essenlandschap bestaat uit een samenhangend systeem van essen, flanken, lager gelegen maten en fliergronden, voormalige heidevelden en kenmerkende bebouwing rond de es. Het landschap is geordend vanuit de erven en de essen en de eeuwenoude akkercomplexen die op de hogere dekzandkoppen en flanken van stuwwallen werden aangelegd. De Zendersche Es is hier een mooi voorbeeld van. Eeuwenlange bemesting met heideplaggen en stalmest heeft geleid tot een karakteristiek reliëf met soms hoge steilranden. Op deze wijze is een waardevol archeologisch archief opgebouwd. De dorpen en erven lagen op de flanken van de es, op de overgang naar de lager gelegen maten en flieren. Zo lagen ze droog en werden tegelijkertijd de werklijnen zo kort mogelijk gehouden. De zandpaden volgen steeds de lange 'luie' lijnen van het landschap, Zo ontstond vanuit de dorpen een organische spinrag structuur naar de omliggende gronden en de dorpen in de omgeving. Het landschapsbeeld is afwisselend en contrastrijk, volgend aan de organische patronen van het natuurlijke landschap. Typerend zijn de losse hoeven rond de es en de esdorpen met hun karakteristieke boerderijen en herkenbaar dorpssilhouet met vaak de kerktoren als markant element.

Ondergrond > Stuwwallen en dekzand- gronden

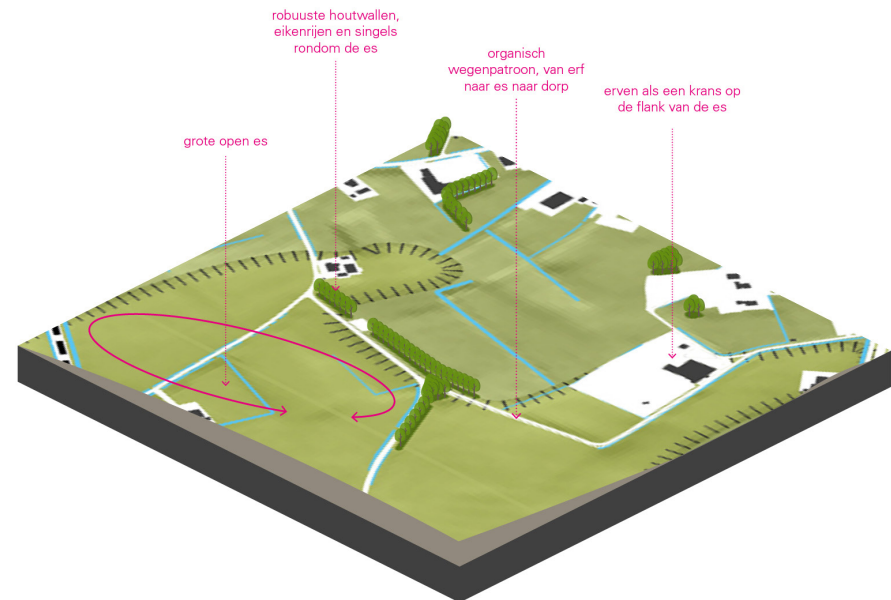
Ontstaan > Vanaf ± 400 na Chr

Structuur > Organisch, spinragstructuur

Nederzetting > Esdorpen: kern-, flank- en kransesdorpen

Schaal erven > Grote erven, met grote volumes en zware beplantingen

Beplantingen > Eiken, houtwallen

landschapstypologie essenlandschap (bron: N+L landschapsontwerpers)

2.4.2 Het oude hoevenlandschap

Landschap met verspreide erven. Het werd ontwikkeld nadat de complexen met de grote essen 'bezet' waren en een volgende generatie boeren nieuwe ontwikkelruimte zochten. Die vonden ze bij kleine dekzandkopjes die individueel werden ontgonnen. Dit leidde tot een landschap dat dezelfde opbouw kent als het essenlandschap, alleen in een meer kleinschalige, meer individuele en jongere variant. Deze kleinere maat en schaal is tevens de reflectie van de natuurlijke ondergrond. Essenlandschap in het klein met een samenhangend systeem van es/kamp, erf op de flank, natte laagtes en voormalige heidevelden. Ordening vanuit de erven, die de 'organische' vormen van het landschap volgt. Spinragstructuur vanuit de erven naar de omliggende gronden en tussen de erven. Contrastrijke landschappen met veel variatie op de korte afstand: open es, kleinschalige flank met erf, kleinschalige natte laagtes met veel houtwallen, open heidevelden en -ontginningen. Daartussen: kleinere (boven)lopen van beken.

Ondergrond > Kleinschalige dekzand- gronden

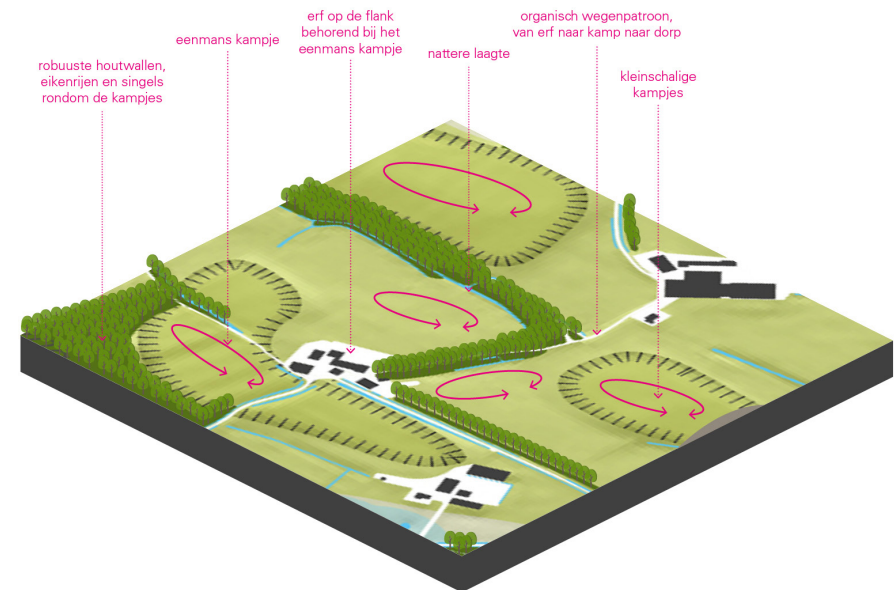
Ontstaan > Vanaf ± 1200

Structuur > Organisch, routes van erf tot erf

Nederzetting > Verspreide individuele erven, geen dorpen

Schaal erven > Middelgrote erven met diverse volumes en zware beplanting

Beplantingen > Eiken, houtwallen

landschapstypologie oude hoevenlandschap (bron: N+L landschapsontwerpers)

2.4.3 Het maten- en flierenlandschap

Laaggelegen kleinschalig landschap dat zich langs de beken, in de natuurlijke laagten heeft ontwikkeld. Langs de ontwateringsloten haaks op de beek werd vaak hakhout aangeplant. Dit diende tevens als perceelafschieding – daar waar de ontwateringssloot niet altijd watervoerend was – in geval van beweiding. Rond de beek ontstond een lineair landschap, met daaromheen in de natte laagtes een matenlandschap. Het kleinschalig landschap langs beken en in laagten met veel variatie in ruimtelijke opbouw: de open ruimte van de watergang, de coulissen van hakhoutstruweel, de open kamers van de hooi- en weilanden, met hier en daar een broekbos op de nattere plekken. Vloevelden maakten onderdeel uit van het bemestingssysteem. Het maten- en flierenlandschap is veelal de contramal van het essenlandschap en het oude hoevenlandschap en was daar functioneel aan verbonden.

Ondergrond > Dekzandlaagtes

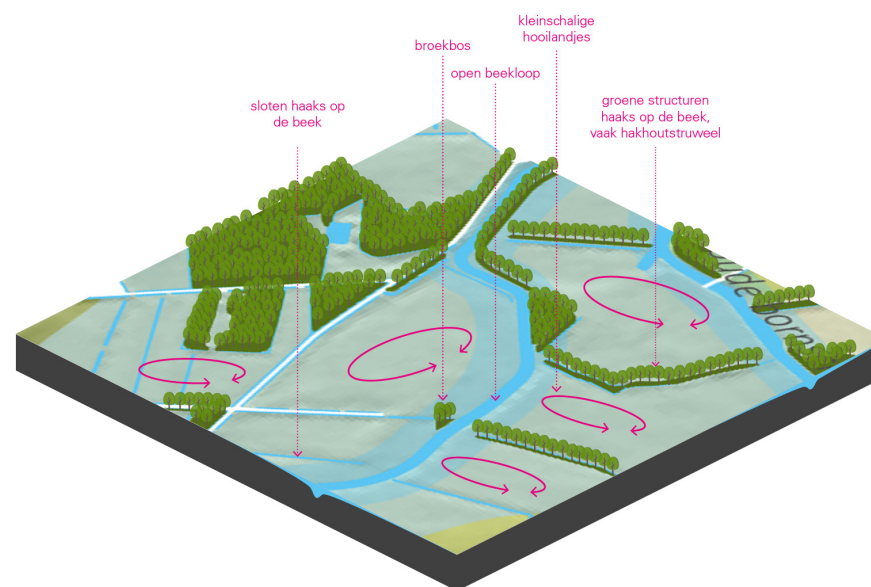
Ontstaan > Vanaf ± 400

Structuur > Onregelmatige blokverkaveling, soms in strokenverkaveling

Nederzetting > Vrijwel geen, nederzettingen zijn veelal verbonden met het essen- of oude hoevenlandschap

Schaal erven > Nvt

Beplantingen > Bomensingels op de perceelscheidingen

landschapstypologie maten- en flierenlandschap (bron: N+L landschapsontwerpers)

2.4.4 Het jonge heide- en broekontginningslandschap

De grote oppervlakte aan voormalige natte en droge heidegronden was oorspronkelijk functioneel verbonden met het essen- en oude hoevenlandschap; hier werd geweid en werden de plaggen gestoken voor in de stal. In de stal bemeste plaggen dienden als structuurverbeteraar en bemesting voor de akkergronden op de essen. Na de uitvinding van kunstmest ging deze functie verloren en werden ook deze gronden grotendeels in cultuur gebracht. Aanvankelijk kleinschalig en min of meer individueel door keuterboertjes. Later werd de ontginning planmatig en grootschalig aangepakt (tot in de jaren 60 van de 20e eeuw). De grote natte broekgebieden ondergingen een vergelijkbare ontwikkeling, waardoor de natte en de droge jonge ontginningen nu gelijkenis vertonen. Daarnaast zijn vanaf 1750 door de landgoederen en buitenplaatsen veel van deze voormalige heidegronden voor de jacht en houtproductie bebost. Dit heeft geresulteerd in grote en kleinere landbouwontginningslandschappen en in landschappen van grote boscomplexen en (nooit ontgonnen) heidevelden. Ten opzichte van omliggend essen- en hoevenlandschap zijn de landbouwontginningen relatief grote open ruimtes, deels omzoomd door boscomplexen. Erven liggen als blokken aan de weg geschakeld. Wegen zijn lanen met lange rechtstanden. Vaak zijn 'inbreidings' landschappen met rommelige driehoekstructuren het resultaat.

Ondergrond > Dekzandvlaktes

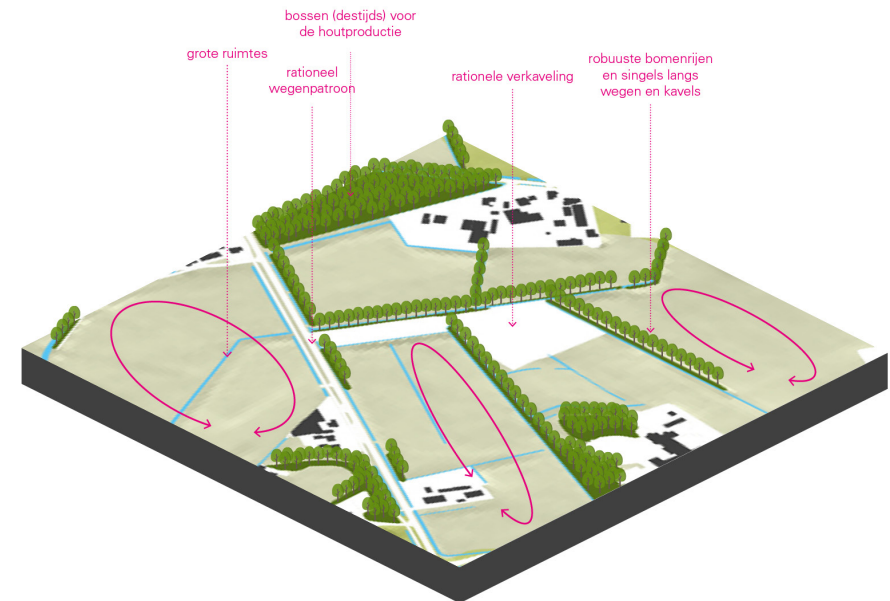
Ontstaan > Vanaf ± 1820

Structuur > Planmatig, rechtlijnig

Nederzetting > Verspreide erven langs de ontginningswegen

Schaal erven > Van oorsprong vaak kleine erven met carré van erfbeplanting

Beplantingen > Lanen, bosjes vaak met heiderelicten

landschapstypologie jonge heide- en broekontginningslandschap (bron: N+L landschapsontwerpers)

Het agrarisch cultuurlandschap

Borne heeft voornamelijk melkveebedrijven in het buitengebied al dan niet in combinatie met akkerbouw. Er is een enkele pluimveehouderij en varkenshouderij gevestigd. Omdat melkvee de boventoon voert betekent dit ook dat er veel grond is gebonden aan al deze bedrijven. Dit is voornamelijk grasland en maisland. Het buitengebied kent een lappendeken van grasland, akkerbouw en bometeelt. De bometeelt domineert het beeld vooral in het oosten van de gemeente. De boeren en de grootgrondbezitters zoals Twickel en Weleveld bepalen het landschapsbeeld en zijn daarmee een niet te onderschatten schakel voor de toekomst van ons platteland. Zij zijn namelijk de 'tuinmannen' van ons landschap. De omvorming van de landbouw naar een meer natuurvriendelijkere manier van landbouw en waarde toekennen aan behoud, onderhoud en beheer van het landschap is onderdeel van de plattelandstransitie.

Landinrichting Saasveld-Gammelke

In 20 jaar tijd (afgerond in 2018) is een 2.770 hectare groot landbouwgebied die voor een deel in de Gemeente Borne lag herkaveld. De gemiddelde kavelgrootte is door het plan toegenomen van 4,5 naar 11 hectare en het gemiddeld aantal kavels per bedrijf is gehalveerd van 5 naar 2,5.

Kavelruil (CKO) Zenderen-Bornerbroek

Daarnaast heeft in het buitengebied van Zenderen, Hertme en Bornerbroek heeft een vrijwillige kavelruil plaatsgevonden via het

Coördinatiepunt (vrijwillige) Kavelruil Overijssel (CKO). Het CKO is een samenwerkingsverband van LTO Noord, Kadaster en Dienst Landelijk Gebied.

kaartbeeld van het agrarische cultuurlandschap (bron: N+L landschapsonwerpers)

2.5 Stedelijke laag

Recreatie

Borne is een zeer aantrekkelijk en toegankelijk groen gebied tussen de stedelijke agglomeraties Almelo en Hengelo. Het wandel- en fietsnetwerk is bijna gebiedsdekkend. Vooral het gebied in de buurt van landgoed Weleveld en rondom Hertme hebben een grote aantrekkingskracht. Mede als gevolg van de vele gebiedsinvesteringen via het project 'De Groene Poort' (2007-2015) is het gebied toegankelijker en aantrekkelijker geworden. Vrijwel alle beken zijn erg toegankelijk voor wandelaars wat een grote meerwaarde is. Opvallend daarentegen is dat er zeer weinig verblijfsmogelijkheden zijn. In de kern van zowel Borne, Zenderen en Hertme is er zelfs helemaal geen mogelijkheid. In het buitengebied is een enkele B&B aanwezig. Horeca is wel goed vertegenwoordigd, vooral in het centrum van Borne.

Landgoederen

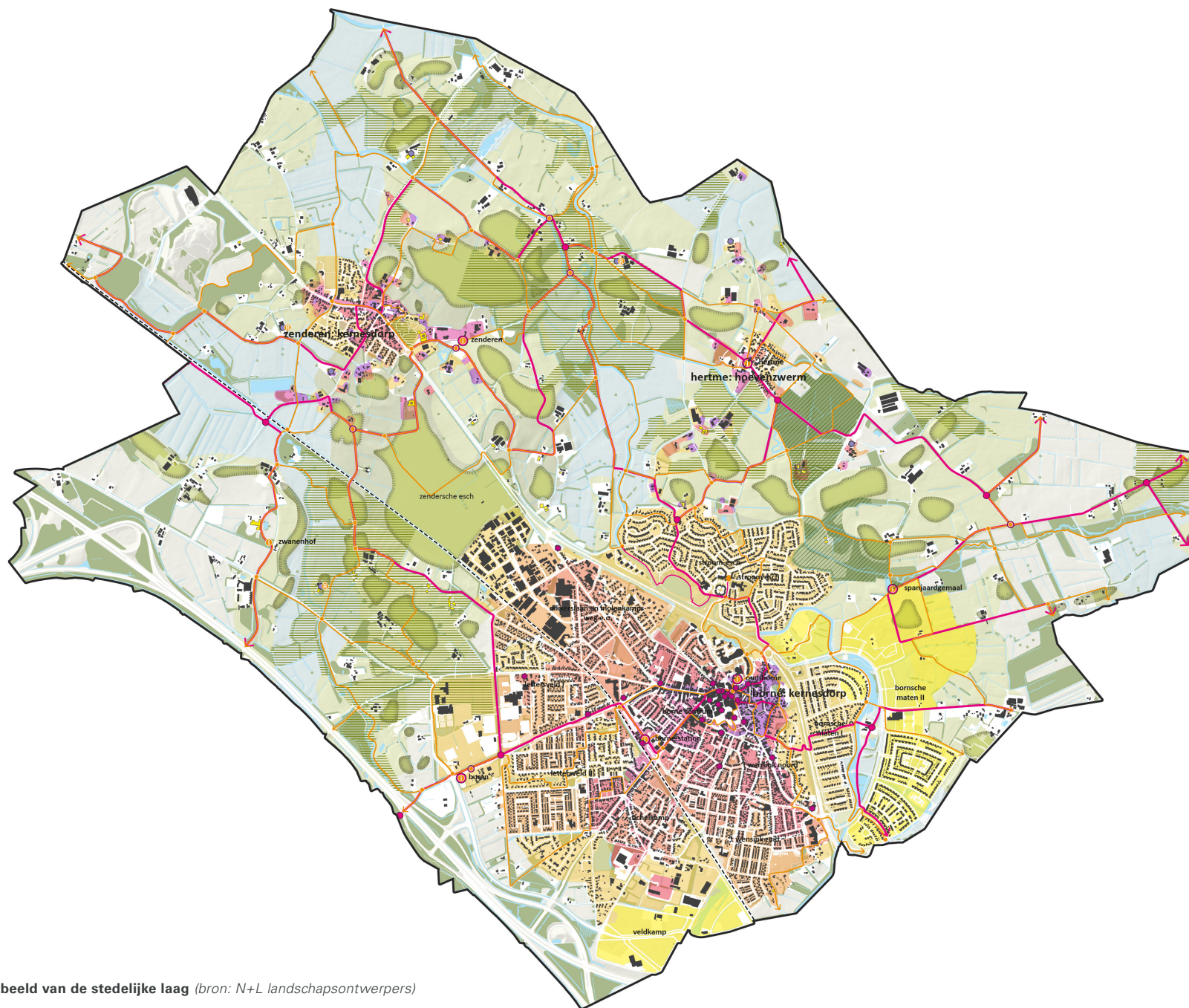
Borne kent meerdere landgoederen, waarvan landgoed Weleveld de bekendste is. Maar ook landgoed Twickel in Delden heeft gronden in het zuiden van de gemeente van Borne. Daarnaast zijn er nog kleinere landgoederen die refereren naar oorspronkelijke erven. Ook zij hebben zoals al eerder aangegeven naast de boeren een grote invloed op de uitstraling van buitengebied aangezien zij veel gronden bezitten.

Groei stedelijk gebied

Borne en Zenderen zijn ontstaan als kernesdorpen. Dorpen die gericht waren op de grotere essen. Hertme is van oudsher een hoevenzwerm, een cluster van diverse boerenerven die ieder hun eigen essen bewerkten. Borne is vooral zuidelijk uitgebreid op de voormalige woeste gronden en pas later naar het noorden op de voormalige Stroom Esch. De recente uitbreiding de Bornsche Maten wordt uitgelegd over het vroegere hoevenlandschap. Iedere kant die Borne in de toekomst wil uitbreiden is kwetsbaar en zal zeer zorgvuldig ontworpen moeten worden. Verdere stedelijke uitbreiding van Borne zal er toe leiden dat er afbreuk wordt gedaan aan het hoog gewaardeerde aangrenzende landschap. Daarnaast is de groene wig tussen de stedelijke gebieden Almelo, Hengelo en Borne van grote waarde. Met name de wig tussen Borne en Hengelo is erg fragiel.

Infrastructuur

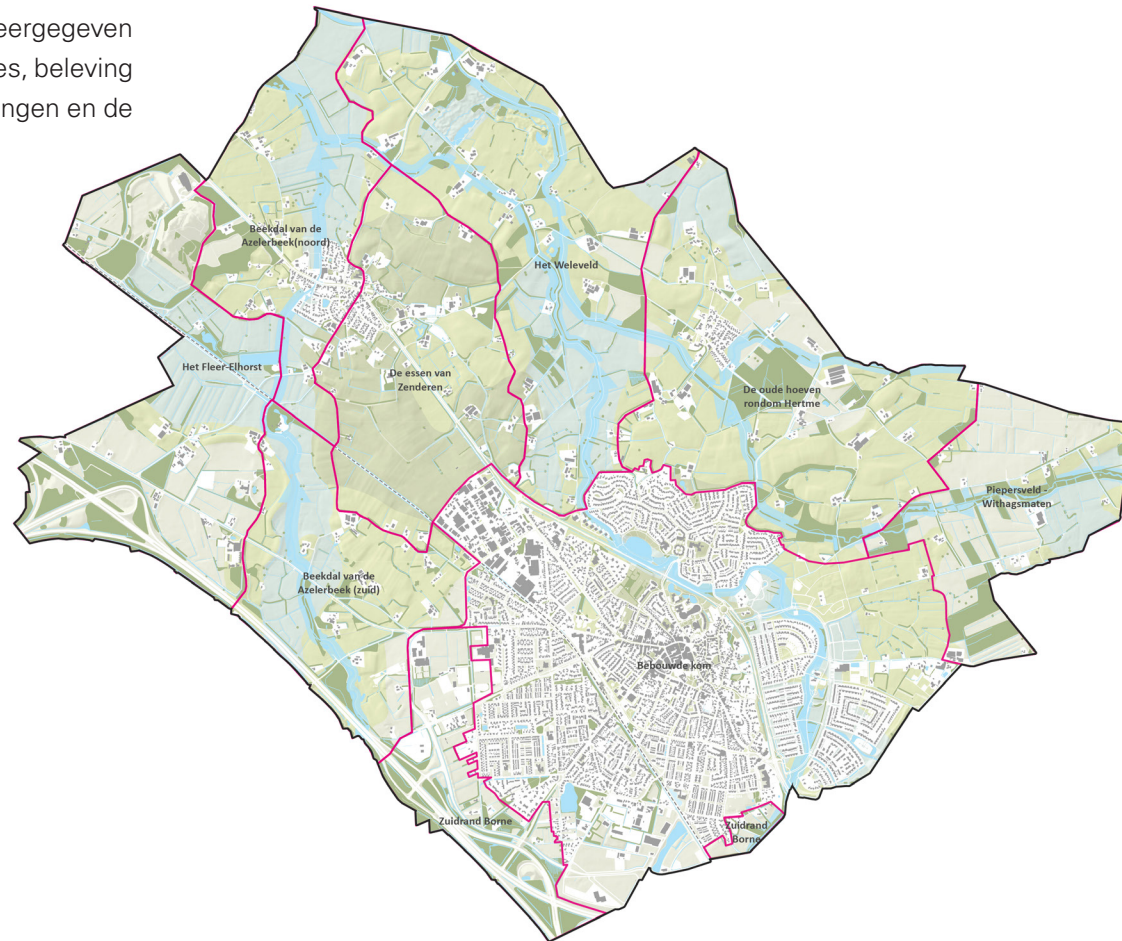
Er zijn drie structuren die zorgen voor een zeer goede verbinding met omliggende steden, maar tegelijkertijd worden ervaren als obstakels in het landelijk gebied. Het gaat hierbij om de A35/A1, het spoor en de N-wegen N743 en N744. Het spoor en de N-wegen kennen enkele gelijkvloerse oversteken en de A35/A1 kent 3 bruggen en 1 fietstunnel die de gemeente Borne verbindt met de gemeente Hof van Twente.

kaartbeeld van de stedelijke laag (bron: N+L landschapsontwerpers)

H3 Kenmerken per deelgebied

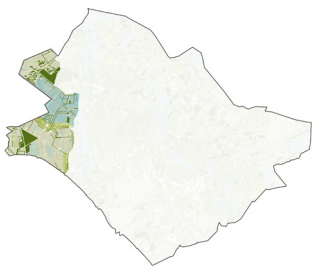
Om het buitengebied te kwalificeren is het gebied onderverdeeld in acht deelgebieden zoals hiernaast staat afgebeeld. De verschillende deelgebieden worden specifiek uitgelicht op alle voorgaande thema's van H2. Een tweede veldbezoek heeft er voor gezorgd dat er een extra thema wordt weergegeven die ingaat op de ruimtelijke beleving van elk deelgebied. Zichtrelaties, beleving van kleinschalig/intiem en grootschalig/wijds gebied, dorps overgangen en de locatiefoto's zullen dit verduidelijken.

Overzichtskartaal van de 8 verschillende deelgebieden van het buitengebied (bron: N+L landschapontwerpers)

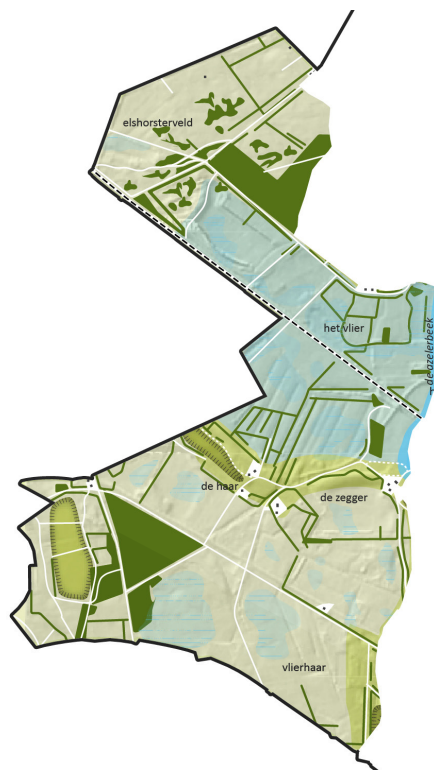

kaartbeeld van de ruimtelijke beleving (bron: N+L landschapontwerpers)

3.1 Het Flee - Elhorst - Vloedveld

Het Flee - Elhorst - Vloedveld is een gebied dat zich aan de westelijke rand van de gemeente Borne bevindt. Het is een overwegend open gebied met van oudsher natte gronden. Juist omdat het natte gronden waren, was dit minder geschikt gebied voor economische doeleinden en zijn deze pas later ontgonnen voor de landbouw en/of houtproductie. Het gebied wordt doorsneden door de spoorlijnverbinding Borne - Almelo en in het zuiden domineert de A35 het beeld met de snelweg en knooppunt Azelo. In het noorden zit de voormalige stortplaats Elhorst-Vloedveld. Deze is sinds 2010 buiten gebruik. Momenteel loopt er een vergunningsprocedure voor een mestvergistingsinstallatie. In het gebied Het Flee loopt een waterverbinding die een koppeling tussen de Doorbraak en de Azelerbeek mogelijk maakt.

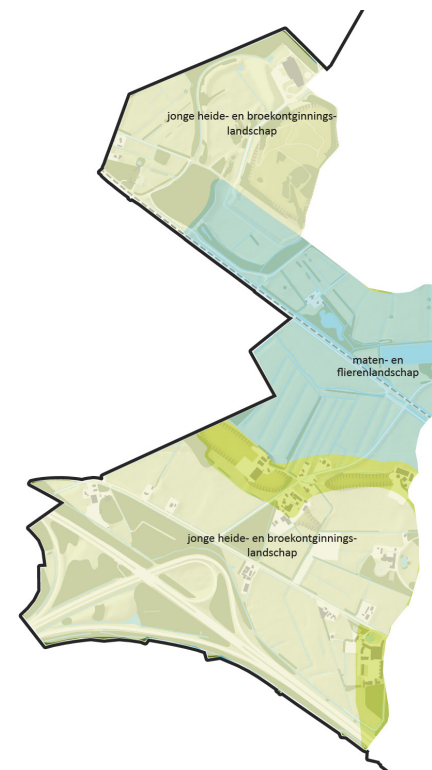
Landschapsbeeld in 1900

In 1900 kenmerkt het gebied zich door natte woeste gronden met weinig bewoning en diverse boscomplexen. Het wordt minimaal bewoond. Alleen op de hoger gelegen dekzandrug zijn enkele erven gevestigd. In het maten- en flierenlandschap zijn langgerekte groenstructuren zichtbaar die duiden op hooilandjes behorend bij de erven op de dekzandrug. Over het algemeen kenmerkt het gebied zich door een grote mate van openheid. De spoorverbinding Borne - Almelo is gerealiseerd in 1865.

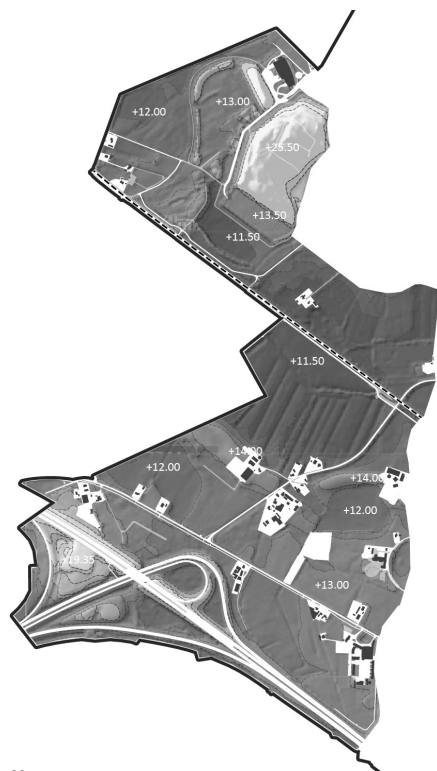
Landschapsbeeld in 2020

De woeste gronden zijn ontgonnen tot landbouwgebied. De bewoning in het ontginningsgebied is toegenomen en het maten- en flierenlandschap is nog vrijwel onbewoond. De groenstructuur rondom de hooilandjes is in het maten- en flierenlandschap vrijwel verdwenen. Het areaal robuuste groenstructuur is toegenomen met als functie inpassing van de grote structuren, de A35 en de stortplaats. Het gebied kent nog steeds grote mate van openheid.

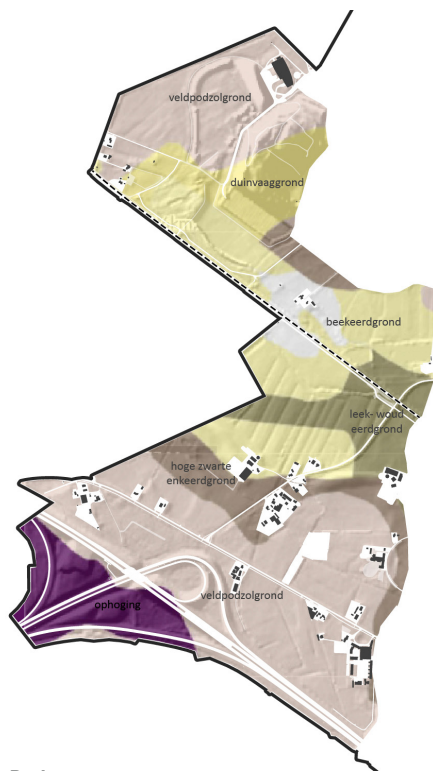
Landschapstypologie

Het gebied bestaat grotendeels uit jonge heide- en broekontginning die onderbroken wordt door het maten- en flierenlandschap en door een dekzandgordel die onderdeel is van het oude hoevenlandschap.

Hoogte

Het gebied kent grote vlakke gebieden met een onopvallend flauw verloopend hoogtepil die onderbroken wordt door kenmerkende hoogteverschillen. Deze kenmerkende hoogteverschillen zijn de kunstmatig opgehoogde Elhorst-Vloedveld met een hoogte van +25.50 NAP en het opgehoogde knooppunt Azelo met een hoogte van +19.35 NAP. Daarnaast is de dekzandgordel een natuurlijk zichtbaar hoogteverschil met een hoogte van +14.00 NAP.

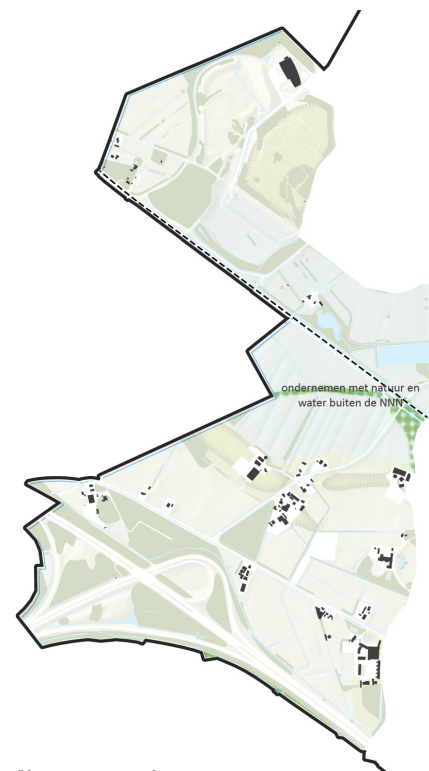
Bodem

De bodem kenmerkt zich door voornamelijk zandgronden die wordt onderbroken door beekkeerdgrond en hoge bruine enkeerdgrond. Beekkeerdgronden komen voor op de natte delen waar beken liepen of lopen en enkeerdgrond duidt op agrarisch opgehoogde gronden door plaggen en mest, ook wel essen genoemd. Ten zuiden zie je nog kunstmatig opgehoogde grond ten behoeve van knooppunt Azelo.

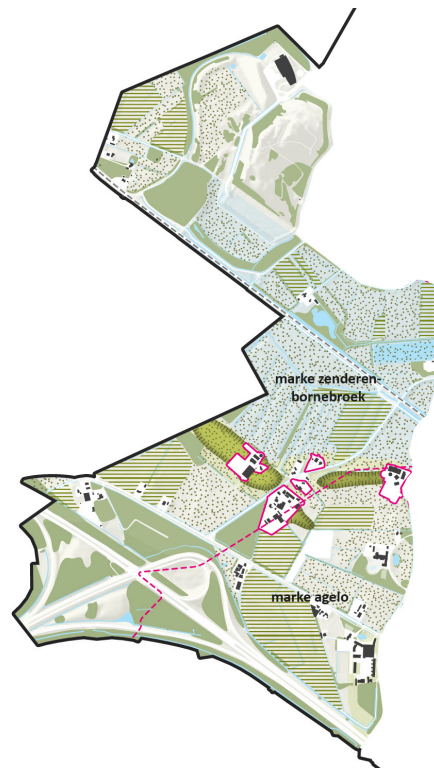
Geomorfologie

De geomorfologie laat voornamelijk uitgewaaid zandgronden zien, de beekdalbodem en de gordel dekzandrug zijn hierin opvallend.

Natuur netwerk

In dit deelgebied is weinig natuur netwerk aanwezig. De waterloop die de Azelerbeek met de Doorbraak verbindt is binnen het natuur netwerk bestemd als 'zone ondernemen met water en natuur'.

Agrarisch cultuurlandschap

De agrarische erven manifesteren zich in de huidige situatie nog steeds op de dekzandgordel. De agrarische erven zijn een mix van melkveehouderij en paardenhouderij. De gronden zijn een lappendeken van gras- en maisland. Door het gebied liep de vroegere markegrens tussen marke Zenderen - Bornebroek en marke Agelo.

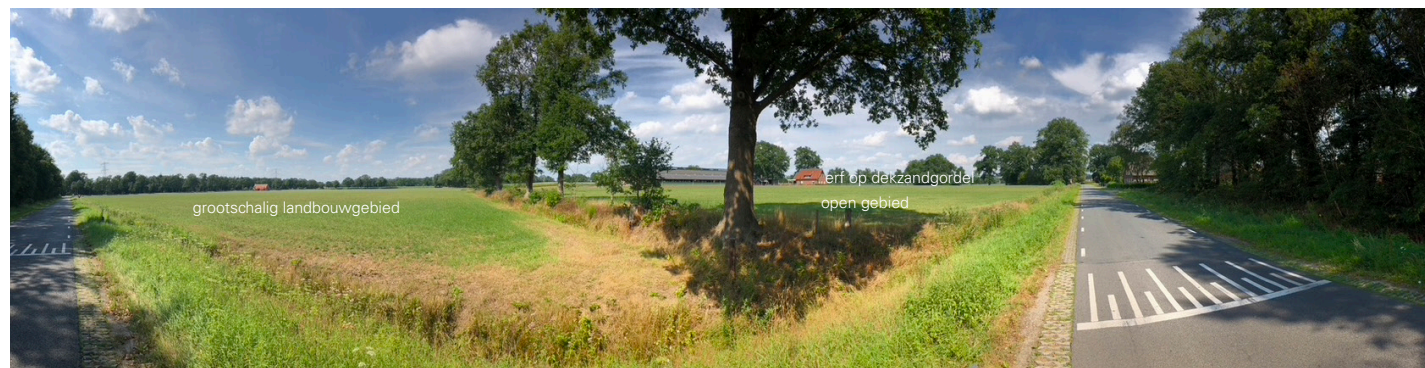
Stedelijke laag

Het gebied Het Flee - Elhorst - Vloedbelt is minimaal toegankelijk voor recreatieverkeer. Waarschijnlijk heeft het gebied weinig aantrekkingskracht nabij de A35 en knooppunt Azelo. Ook zal het minder aantrekkelijke landschap en de afwezigheid van ruimtelijke afwisseling hier een rol in spelen. De Retraitehuisweg met daaraan gevestigd het Zwanenhof heeft daarentegen wel recreatieve waarde. Hier is een startpunt voor het wandelnetwerk gevestigd.

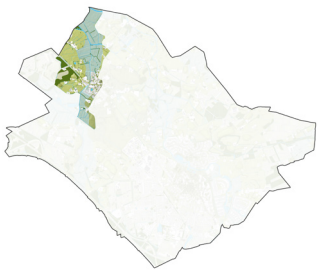

Ruimtelijke beleving

Het gebied kent vele open ruimtes. De ruimtes in het ontginningsgebied waren altijd al erg open en zijn dus nog intact. De open gebieden in het maten- en flieren landschap waren in mindere mate open. Er waren meerdere houtopstanden haaks op de waterloop, die zijn in de tijd verdwenen. Dit geldt vooral voor het open gebied boven de ijsbaan. Dit was rond 1900 zeer kleinschalig van karakter met vele houtwallen. Enkele solitaire bomen herinneren nog aan die voormalige kleinschalige groenstructuren.

3

3.2 Beekdal van de Azelerbeek (noord)

Het gebied Beekdal van de Azelerbeek Noord bevindt zich aan de noord-westelijke zijde van de gemeente Borne. Het is het noordelijke deel van de Azelerbeek die van zuid naar noord stroomt. Het noordelijkste deel van de Azelerbeek is wat onbekender dan het zuidelijke deel. De Azelerbeek doorkruist het dorp Zenderen en komt uit op de Bornsche Beek die op zijn beurt het water doorvoert naar de Loolee.

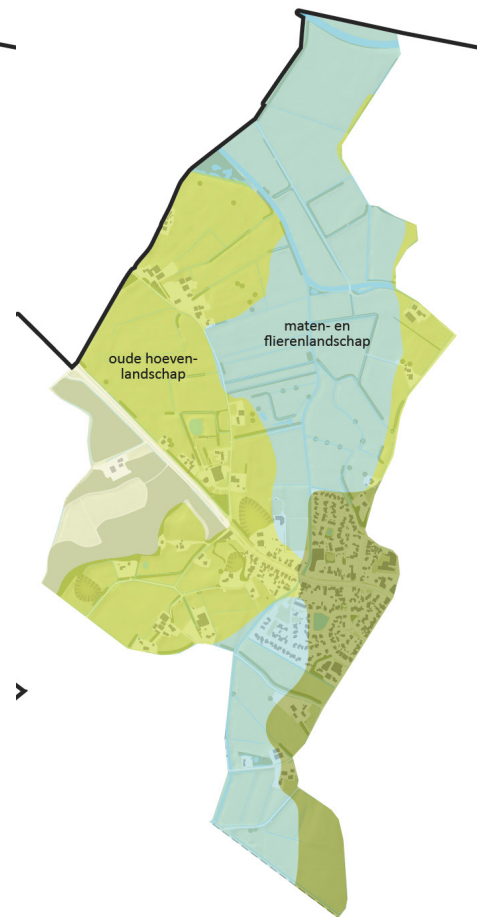
Landschapsbeeld in 1900

In 1900 kenmerkt het gebied zich door een nat beekdal met weinig bewoning in het beekdal zelf. Juist aan de randen van het beekdal op de hogere dekzandruggen en -kopjes werden de erven gevestigd met de daarbij behorende essen. In het beekdal zijn langgerekte groenstructuren haaks op de Azelerbeek zichtbaar die duiden op hooilandjes behorend bij de erven. Over het algemeen kenmerkt het gebied zich door een kleinschalig karakter in het beekdal en groenstructuur rondom de essen.

Landschapsbeeld in 2020

De loop van de Azelerbeek is door herstructurering in oude staat hersteld door Waterschap Vechtstromen. Daardoor lijkt het dat de waterloop in 120 jaar tijd vrijwel onveranderd is. Nog steeds zie je dat het beekdal vrijwel onbebouwd is gebleven. Daarentegen is er wel ontzettend veel van de langgerekte groenstructuren verdwenen, vooral op de linker flank van het beekdal. De kenmerkende kleinschaligheid van 1900 is volledig verloren gegaan en daarmee ruimtelijk niet meer herkenbaar.

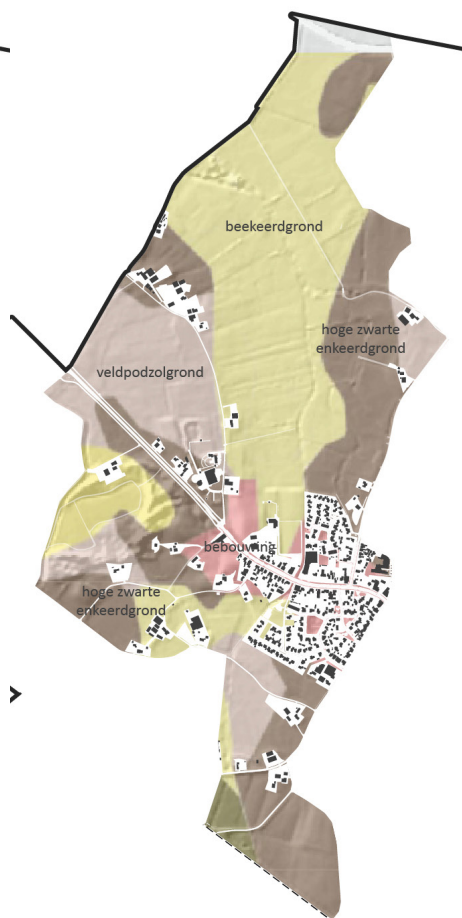
Landschapstypologie

Het gebied is een mix van het maten- en flierenlandschap, oude hoevenlandschap en ter plaatse van Zenderen het essenlandschap. Het maten- en flierenlandschap is de kapstok waaruit de andere landschapstyperingen zijn voortgekomen.

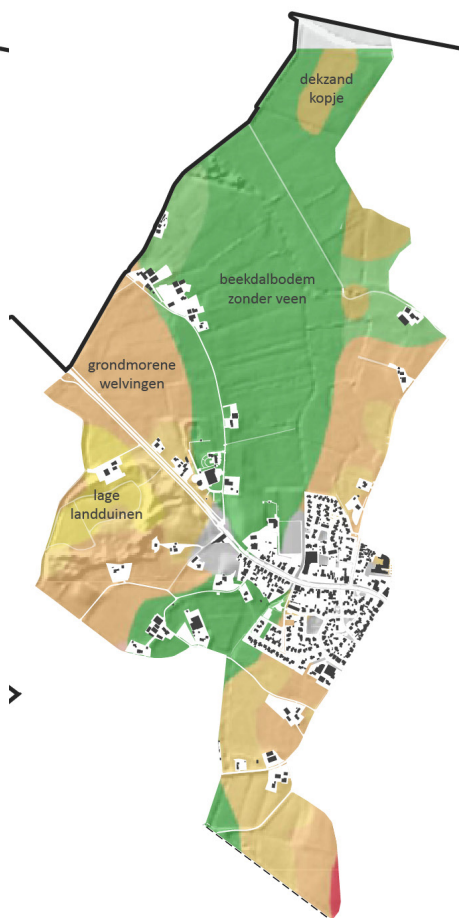
Hoogte

Het gebied kent een hoogteverschil van 3,50m, waarbij +16.00 nap het hoogste punt is van een oude es tegen de rand van Zenderen. +11.50 is het laagste punt, het beekdal waar de Azelerbeek doorheen stroomt.

Bodem

De bodemkaart laat duidelijk zien wat het beekdal is, namelijk de beekerdgrond. Aan de flanken van het beekdeel zijn essen opgeworpen. De hoge zwarte en bruine enkeerdgronden duiden hier op.

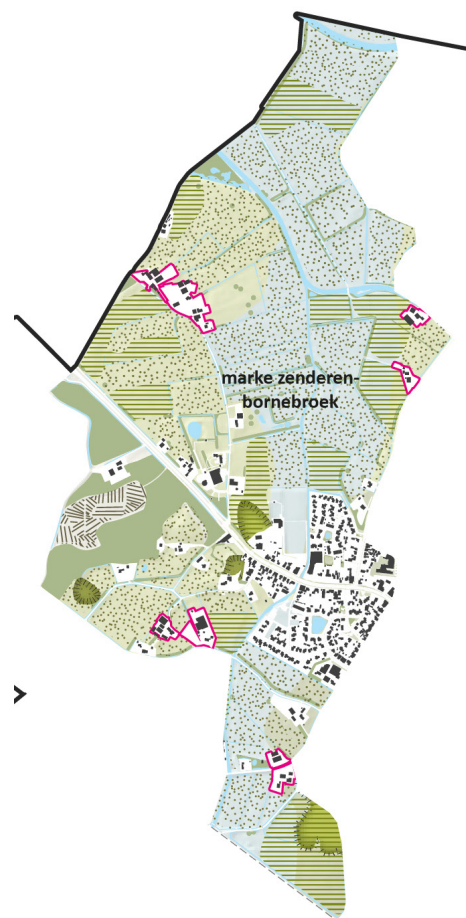
Geomorfologie

Ook de geomorfologische kaart toont duidelijk het beekdal door middel van een beekdalbodem zonder veen. Op de flanken van het beekdal zijn de dekzandkopjes en -ruggen zichtbaar.

Natuur netwerk

In dit deelgebied is weinig natuur netwerk aanwezig. Alleen de Loolee helemaal in het noordelijkste puntje van de gemeente Borne heeft de status ondernemen met natuur en water buiten de NNN.

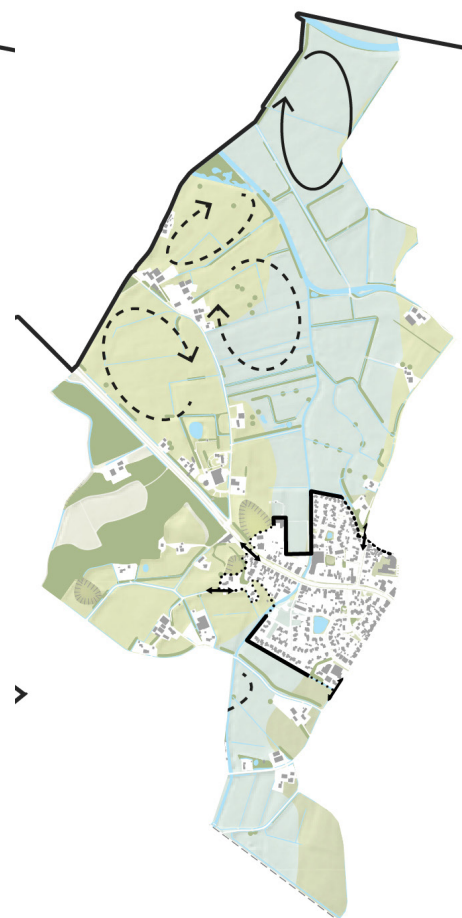
Agrarisch cultuurlandschap

De agrarische erven bevinden zich in de huidige situatie nog steeds op de hogere dekzandgronden. De agrarische erven zijn een mix van melkvee-, rundvee-, akkerbouw-, paarden- en loonwerkbedrijven. Het gebied kent een lappendeken van grasland, maisland en akkerbouw. Dit gebied was vroeger onderdeel van marke Zenderen-Bornebroek.

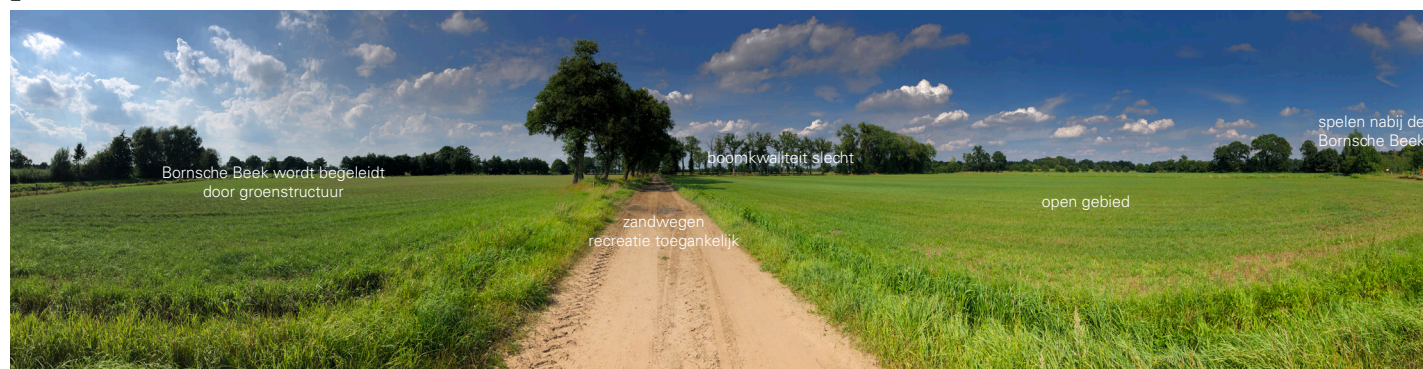
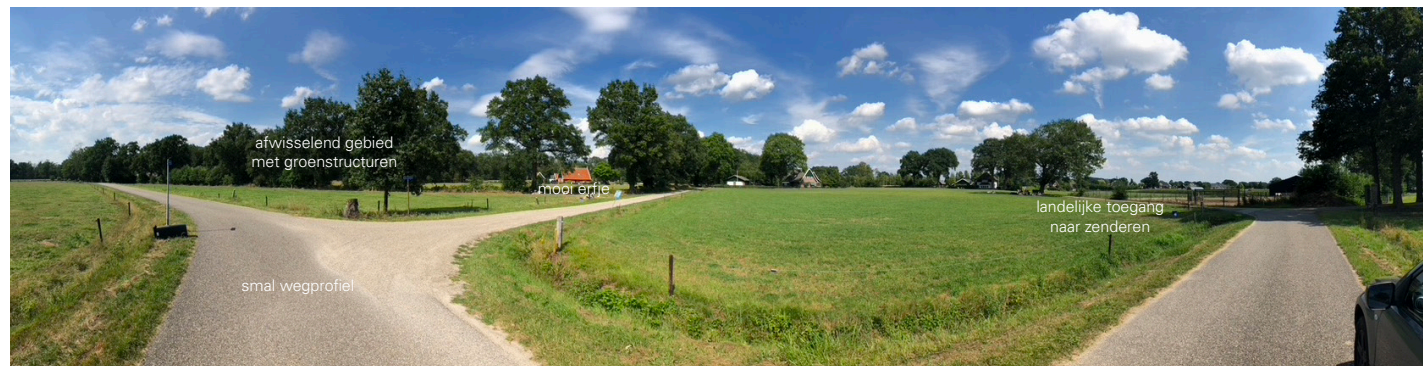
Stedelijke laag

Het gebied Het Flee - Elhorst - Vloedbelt is redelijk toegankelijk voor recreatieverkeer, met name voor de wandelaar. Qua verblijf en horeca is er vrijwel geen mogelijkheid, ook niet in de plaats Zenderen. Alleen de Tinkerhoeve en Erve de Zeilker bieden een vorm van verblijf aan. De Tinkerhoeve heeft ook een rustpunt. De paarse erven zijn oude erven uit de bouwperiode van 1850. Erve de Zeilker is hier een voorbeeld van.

Ruimtelijke beleving

Het gebied kent in het noorden diverse open ruimtes. Langs de Loollee is een gave open ruimte nog zichtbaar die er in 1900 ook al was. Aan weerszijden van de Elhorstweg boven Zenderen zijn nu open ruimtes die er in 1900 niet waren. Het kenmerkte zich toen juist als een zeer kleinschalig verkaveld gebied met vele houtopstanden. Zenderen kent in dit deelgebied enkele harde ruimtelijke overgangen. Bebouwing staat hier 'naakt' aan het landschap en vaak met de rug naar het landschap gekeerd.

3.3 Beekdal van de Azelerbeek (zuid)

Het gebied Beekdal van de Azelerbeek Zuid bevindt zich aan de zuid-westelijke zijde van de gemeente Borne. Het is het zuidelijke deel van de Azelerbeek die van zuid naar noord stroomt. Het zuidelijke deel is wat bekender dan het noordelijke deel. Dit heeft er onder meer mee te maken dat aanliggende gronden in beheer zijn van landgoed Twickel en de Azelerbeek hier onderdeel is van het natuur netwerk. Het is een gebied met een zeer mooie afwisseling van landschappelijke kwaliteiten. De Azelerbeek doorkruist het spoor en komt uiteindelijk uit op de Borsche Beek die op zijn beurt het water doorvoert naar de Loolee.

Landschapsbeeld in 1900

Het kaartbeeld van 1900 laat een zeer kleinschalig landschap zien met vele groenstructuren, erven en eenmansessen. Erve Hondeborg is een bijzonder hoger gelegen erf omringd door een gracht. Ooit stond op deze strategische verhoging een burcht. Het ging waarschijnlijk om een houten gebouw met een verdedigingstoren en een palissade (mottekasteel). Erven waren met paden en wegen aan elkaar gekoppeld. De huidige Bornebroeksestraat doorkruiste toen al het beekdal van de Azelerbeek.

Landschapsbeeld in 2020

De loop van de Azelerbeek is door herstructurering in oude staat hersteld door Waterschap Vechtstromen. Daardoor lijkt het dat de waterloop in 120 jaar tijd vrijwel onveranderd is. Nog steeds zie je dat het beekdal vrijwel onbebouwd is gebleven. Daarentegen is de kenmerkende kleinschaligheid van 1900 voor een deel verloren gegaan. Vergeleken met andere gebieden zijn hier nog wel veel groenrelicten aanwezig die verwijzen naar de kleinschaligheid.

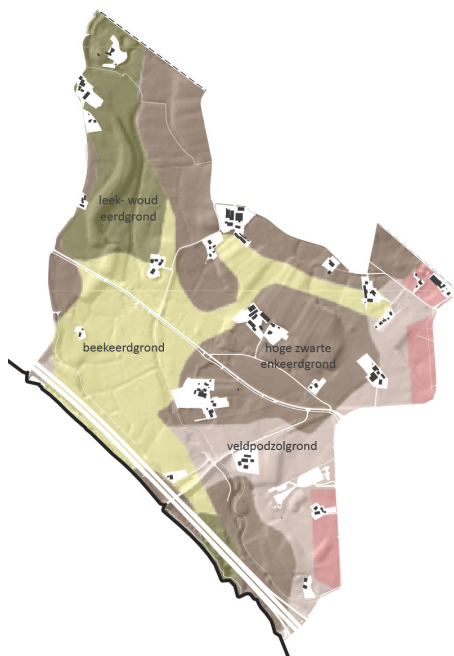
Landschapstypologie

Het gebied is voornamelijk een mix van het maten- en flierenlandschap en het oude hoevenlandschap en ter plaatse van Zenderen het essenlandschap.

Hoogte

Het gebied licht op de uitloper van een stuwwal waarop Borne en de Zenderse Esch is gelegen. Er is een verloop van hoogte van oost naar west waarbij de essen in het oostelijk deel het hoogste punt zijn met +17.00 en +18.00 NAP. Het laagste punt is het beekdal van de Azelerbeek met een hoogte van +11.50 NAP. In het westelijke deel is nog een kenmerkende dekzandgordel aanwezig met een hoogte van +15.00 NAP. Op deze afbeelding is duidelijk te zien dat erve Hondeborg een verhoogde vesting is midden in het beekdal.

Bodem

De bodemkaart laat een mix zien van eerdgronden en enkeerdgronden. Eerdgronden zijn typerend voor een natte laagte en enkeerdgronden voor rijke opgebrachte gronden, de essen. Veldpodzol is een zandgrond, die kenmerkend is voor de uitloop van een stuwwal.

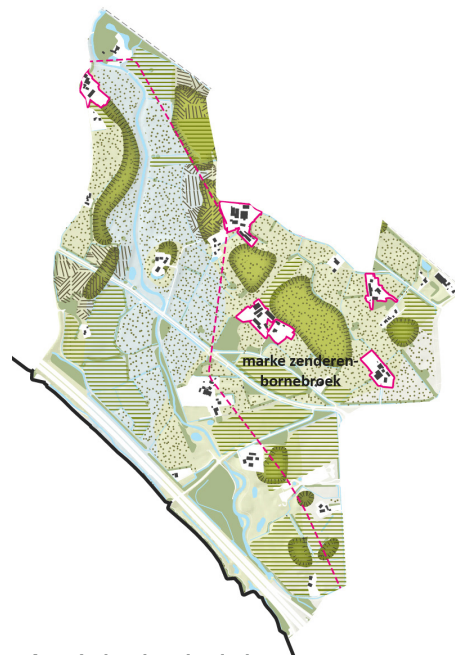
Geomorfologie

Hier is tevens duidelijk af te lezen dat het om een beekdal gaat grenzend aan de stuwwal. De hogere dekzandruggen werden vaak benut voor bewoning en essen.

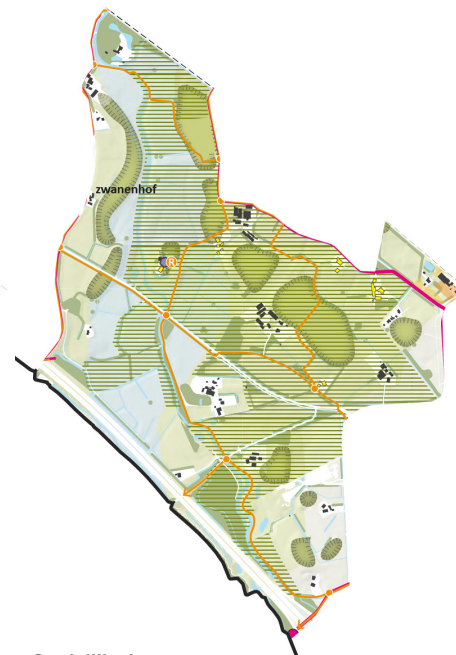
Natuur netwerk

In dit deelgebied is de Azelerbeek aangeduid als natuur netwerk. In het zuiden is een deel enkel natuur en het overgrote deel is aangemerkt als ondernemen met natuur en water buiten de NNN. Hiermee heeft de Azelerbeek in dit gebied een beschermde status.

Agrarisch cultuurlandschap

In het gebied zijn nog een aantal agrarische erven aanwezig. Deze zijn landschappelijk verbonden aan de kleine eenmansessen. De agrarische erven zijn een mix van een melkvee, rundvee en gemengde bedrijf. De agrarische gronden zijn een lappendeken van mais-, akker- en graslanden. Vroeger was dit gebied opgedeeld in 2 marken. Namelijk marke Agelo en marke Zenderen-Bornerbroek.

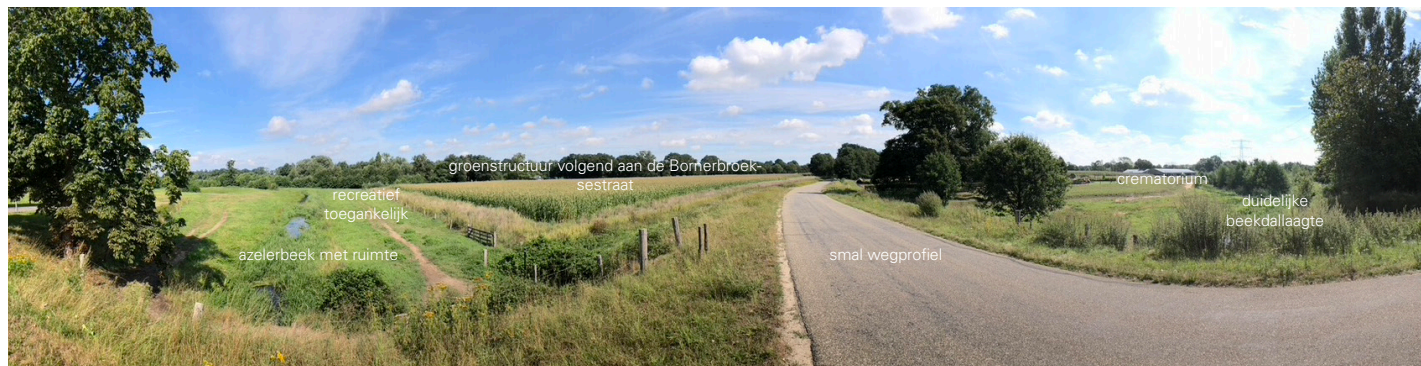
Stedelijke laag

Het gebied Het Flee - Elhorst - Vloedbelt is een erg toegankelijk gebied voor de wandelaar. Het fietsknooppunten netwerk is hier vrijwel niet aanwezig. Het gebied is grotendeels in handen van landgoed Twickel. Erve Hondeborg heeft nu een verblijfsmogelijkheid in combinatie met een rustpunt en straalt daarmee een bijzondere kwaliteit uit.

Ruimtelijke beleving

Over het algemeen kenmerkt dit gebied zich door een prachtige afwisselende kleinschalige beleving. Alleen het beekdal van de Azelerbeek boven erf de Hondeborg kent een grote mate van openheid. In 1900 was het gebied redelijk open, maar niet zo open als nu. De essen zijn hier nog erg gaaf in het landschap gelegen en mooi open gebleven. Het bedrijventerrein Molenkamp botst tegen dit hoogwaardige deelgebied aan.

3.4 De essen van Zenderen

Het deelgebied De essen van Zenderen is een gebied die zich kenmerkt door een grote hoeveelheid aan essencomplexen. Maar met name de grote essen, waarvan de Zenderse Esch de meest herkenbare is. Deze essen zijn vroeger gevormd door meerdere boeren. De grote essen zijn te herkennen aan een grote gebolde open akker, waarvan de randen werden aangezet met groenstructuur. Wegen en paden lopen vaak om de essen heen of tussen de essen door. Opvallend is dat spoorverbinding Borne - Almelo dwars over de Zenderse Esch is aangelegd. Ook de Zenderensestraat, oftewel de N743 doorkruist het gebied en deelt het gebied ruimtelijk op.

Landschapsbeeld in 1900

Het kaartbeeld van 1900 laat een afwisseling zien van grote essen en kleine eenmansessen. De essen zijn ruimtelijk duidelijk open velden. De randen van de essen werden vaak aangezet met groenstructuur om de gewassen te beschermen tegen weersinvloeden. Ook tussen de essen is veel kleinschalige groenstructuur aanwezig. Vroeger was hier landgoed Hulscher gevestigd. Later is dit in gebruik genomen door het Carmelietenklooster.

Landschapsbeeld in 2020

De grote essen zijn ruimtelijk nog steeds herkenbaar als grote open gebolde akkers en daarmee behouden gebleven. De dekzandgordel ten oosten van de Zendersche Esch is wel in de tijd verdwenen. Waarschijnlijk zijn deze gladgetrokken om landbouwgrond efficiënter te kunnen bewerken. Agrarische erven zijn zichtbaar opgeschaald met meerdere opstallen. Zo is ook Zenderen verder uitgegroeid als dorp. De N743 is opgewaardeerd als belangrijke doorstroomweg, en deelt het gebied ruimtelijk op. Zo ook het dorp Zenderen.

Landschapstypologie

Het gebied is voornamelijk getypeerd als het essenlandschap, met er tussen in nog een stukje oude hoevenlandschap met de kenmerkende eenmansessen.

Hoogte

Het gebied is kenmerkend door de vele grote glooiingen in het landschap. De Zendersche Esch is duidelijk het hoogste punt met +18.00 nap. Tussen de essen in ten westen van Zenderen is een lager gebied met een hoogte van +13.00 NAP.

Bodem

De bodemkaart wordt gedomineerd door enkeerdgronden. Dit type bodem is typerend voor opgebrachte rijke humeuze gronden, de essen. Tussen de essen is een laagte te zien die herkenbaar is door de benoeming beekkeerdgrond.

Geomorfologie

De Zenderse Esch is ontstaan op een hoger gelegen stuwwal. Vaak werden essen gevestigd op de van nature hogere delen om gewassen tegen waterschade te beschermen.

Natuur netwerk

Er is in dit gebied geen natuurnetwerk aanwezig.

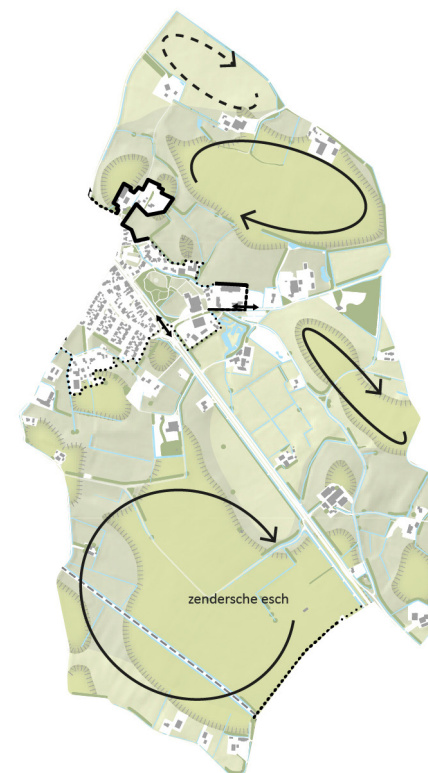
Agrarisch cultuurlandschap

In het gebied zijn nog een aantal agrarische erven aanwezig, vaak van oudsher gevestigd aan de randen van de essen. De agrarische erven zijn een mix van melkvee- en rundveebedrijven en een enkel varkensbedrijf. De agrarische gronden zijn voornamelijk een lappendeken van mais- en graslanden. Vroeger was dit gebied onderdeel van marke Zenderen-Bornebroek.

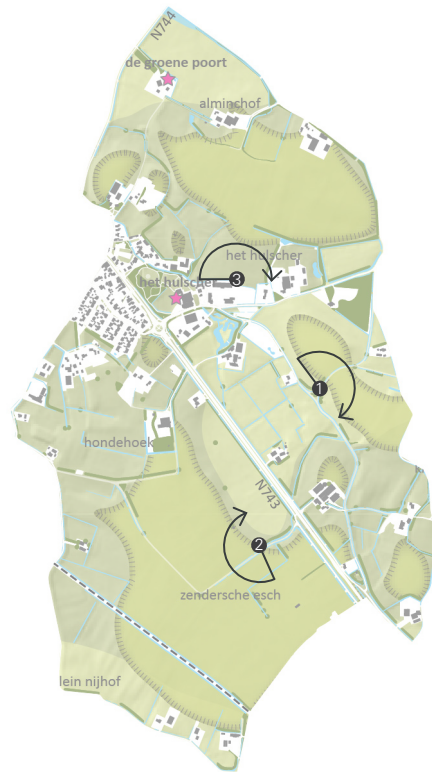
Stedelijke laag

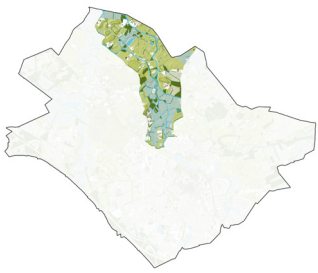
Het gebied kent vele wandel- en fietsroutes. Ten oosten van Zenderen is een startpunt voor zowel fietsers als wandelaars. De paarse erven zijn historische erven die stammen uit de bouwperiode rond 1850. In het noorden is een deel van de gronden onderdeel van landgoed Weleveld. Voetpaden gaan grotendeels over oude behouden onverharde wegen.

Ruimtelijke beleving

Dit deelgebied is herkenbaar door zijn grote open essen. De Zendersche Esch wordt verstoord door de aanwezigheid van het spoor. Ook is bedrijventerrein de Molenkamp uitgelegd over de flank van de Zendersche Esch. Ondanks dat zijn de essen landschappelijk nog erg gaaf en daarmee van grote waarde. Zenderen kent over het algemeen mooie dorpsranden. Bij restaurant het Seminar kan de rand sterker en aan de noordzijde ligt een boerenbedrijf erg 'naakt' in het landschap. Dit vormt ruimtelijk een harde overgang.

3.5 Het Weleveld

Het gebied Weleveld staat in het teken van landgoed Weleveld. Het gebied ligt aan de noord-westzijde van Zenderen. De gronden in dit gebied zijn grotendeels in handen van het landgoed. Daarnaast kenmerkt dit gebied zich door het beekdal van de Bornsche Beek en de Oude Bornsche beek. Nabij het voormalige landhuis van Weleveld raken deze twee beken elkaar bijna. Het is een heel afwisselend gebied met essen, waterlopen, oude erven en groen- en bosstructuren.

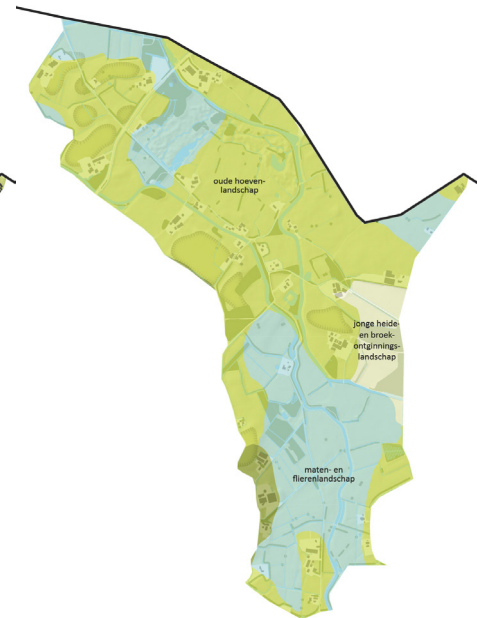
Landschapsbeeld in 1900

Het kaartbeeld van 1900 laat een fijnmazige afwisseling zien van eenmansessen, bosjes, houtwallen en beeklopen. Het gebied kenmerkt zich door een kleinschalig karakter. De essen zijn ruimtelijk duidelijk open velden. De randen van de essen werden vaak aangezet met groenstructuur om de gewassen te beschermen tegen weersinvloeden. Ook tussen de essen is veel kleinschalige groenstructuur aanwezig. In het zuidelijke deel van het gebied zijn veel groenstructuren aanwezig haaks op de beken. Landhuis Weleveld was in 1900 al afgebroken.

Landschapsbeeld in 2020

De meeste essen zijn ruimtelijk behouden gebleven en herkenbaar als grote open gebolde akkers. Alleen in het noordoostelijke deel zijn kleine esjes verdwenen. Waarschijnlijk zijn deze gladgetrokken om landbouwgrond efficiënter te kunnen bewerken. Agrarische erven zijn zichtbaar opgeschaald met meerdere opstallen. Opvallend is dat veel erven aan de beken zijn gevestigd. Wat ook opvalt is dat veel bosjes behouden zijn gebleven, maar de kleinere groenstructuren zoals houtwallen massaal zijn verdwenen in de afgelopen 120 jaar.

Landschapstypologie

Het gebied is voornamelijk getypeerd als het oude hoevenlandschap en het maten- en flieren-landschap.

Hoogte

Het gebied is kenmerkend door de glooiingen in het landschap. De hoogste essen hebben een hoogte van +16.00 NAP. Het laagste gebied bevindt zich op het golfterrein met een hoogte van +12.00 NAP.

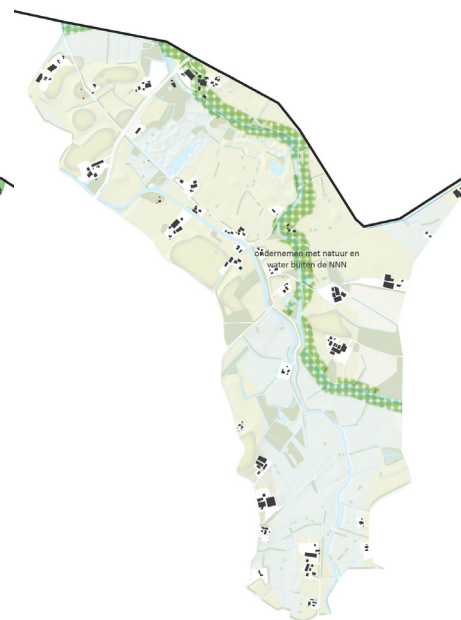
Bodem

De bodemkaart laat duidelijk zien dat wij te maken hebben met een beekdal. De (voormalige) natte gronden worden aangemerkt als eerdgrond. Op de flanken van het beekdal vind je de enkeerdgronden en veldpodzolgronden. Enkeerdgronden zijn typerend voor opgebrachte rijke humeuze gronden, de essen. Veldpodzolgronden zijn de vaak wat armere zandgronden.

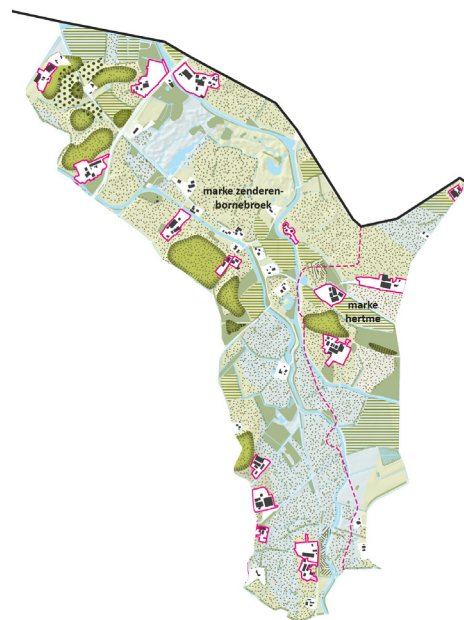
Geomorfologie

De geomorfologie laat tevens duidelijk zien dat wij ons bevinden in een beekdalgebied. Op deze kaart zie je ook heel mooi terug dat erven zich vaak vestigden op de hogere dekzandkopjes en -ruggen.

Natuur netwerk

De oude Bornsche Beek is aangemerkt als natuur netwerk. Hier is ondernemen met natuur en water buiten de NNN toegestaan.

Agrarisch cultuurlandschap

In het gebied zijn veel agrarische erven aanwezig, vaak van oudsher gevestigd aan de randen van de essen. De agrarische erven zijn een mix van melkvee-, rundvee- en gemengde bedrijven en een enkel varkensbedrijf, een paardenhouderij en een kwekerij. De agrarische gronden zijn een lappendeken van mais- en graslanden en in het noorden bometeelt. Vroeger was dit gebied opgedeeld in marke Zenderen-Bornebroek en marke Hertme.

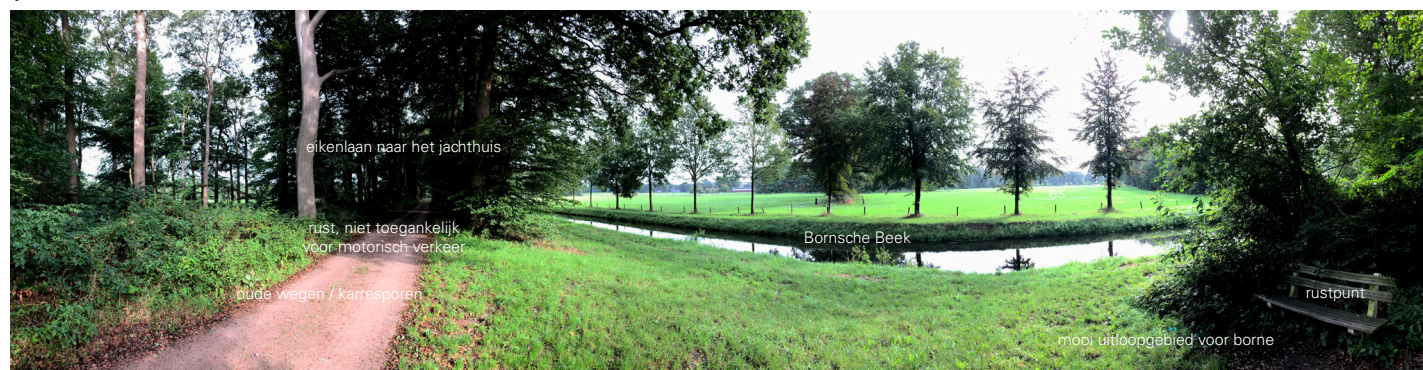
Stedelijke laag

Het gebied is een zeer aantrekkelijk wandel- en fietsgebied. Een groot deel van de gronden is onderdeel van landgoed Weleveld. Voetpaden gaan grotendeels over oude behouden onverharde wegen, losliggende voetpaden of langs de beken. In het gebied zijn twee verblijfsmogelijkheden, op landgoed de Lavei en op camper- en pleisterplaats Rabo-Scheele. Bij de laatst genoemde is ook een rustpunt aanwezig.

Ruimtelijke beleving

Het Weleveld kenmerkt zich door een grote mate van afwisseling in ruimte. Veel bosjes, houtopstanden, waterlopen en essen. Deze combinatie resulteert in een kleinschalig landschap met doorkijkjes en dieptewerking. De open ruimtes die er nu zijn waren er voorheen vrijwel niet. Dit zijn aangetaste stukken landschap. Over het algemeen is het een prachtig uitloopgebied vanuit de wijk De Stroomesch. Deze overgang is landschappelijk kwalitatief.

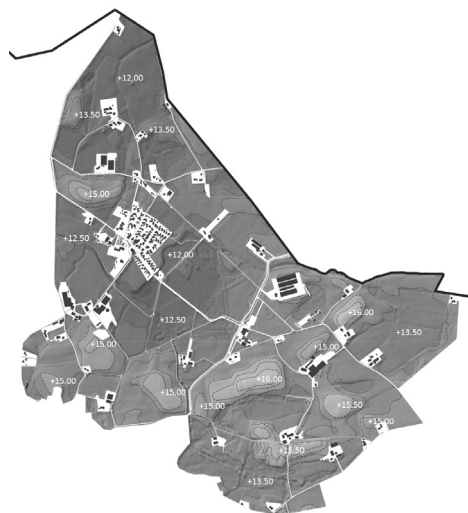

Het gebied is een typische herkenbaar oude hoevenlandschap met vele kleine eenmansessen en oude hoeven gekoppeld aan de essen. De essen zijn open gebolde akkers vaak omzoomd met een houtwal. Ook tussen de essen is een fijnmazige groenstructuur zichtbaar die zich vertaalt in een afwisseling van houtwallen en bosjes. De Gammelkerbeek is ruimtelijk zichtbaar door constante begeleiding van groen.

Het gebied is voornamelijk getypeerd als het oude heuvelandschap. In het noorden bevindt zich een natter gebied die wordt getypeerd als het maten- en flierenlandschap en rechts van Hertme is ter plaatse van het Hertmerveld een gebied die valt onder de noemer jonge heide- en broekontginningslandschap. Dit was vaak minder rijke grond en verklaard waarschijnlijk waarom dit gebied niet is ontgonnen tot landbouwgrond.

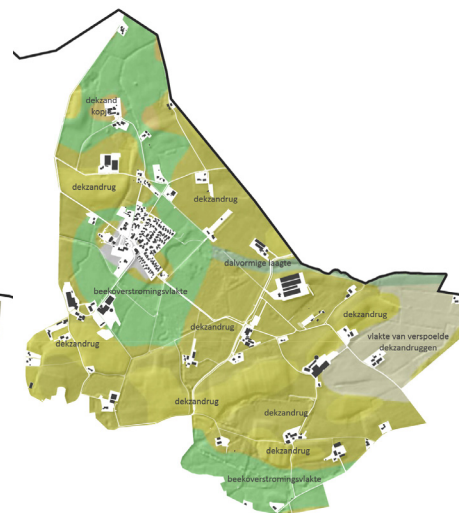
Hoogte

Het gebied kent een kleinschalig glooiend landschap. De hoogte varieert tussen de +12.00 NAP en de +13.50 NAP met daarin opstekende dekzandkopjes en -ruggen die verder zijn opgehoogd door het opbrengen van plaggen en mest, de zogenaamde essen. De hoogste essen kennen een hoogtepeil van +16.00 NAP.

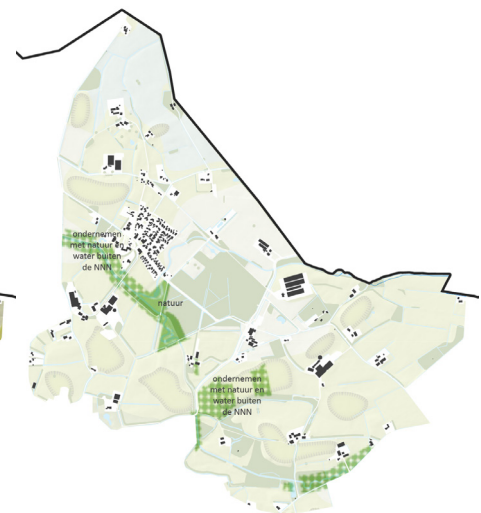
Bodem

De bodemkaart laat duidelijk zien dat wij te maken hebben met het oude hoevenlandschap. De enkeerdgronden kenmerken de essen. Deze zijn typerend voor opgebrachte rijke humeuze grond. Veldpodzolgronden zijn de vaak wat armere zandgronden. De (voormalig) natte gronden worden aangemerkt als eerdgrond. Opvallend is dat de loop van de Gammelkerbeek niet is af te lezen op dit kaartbeeld.

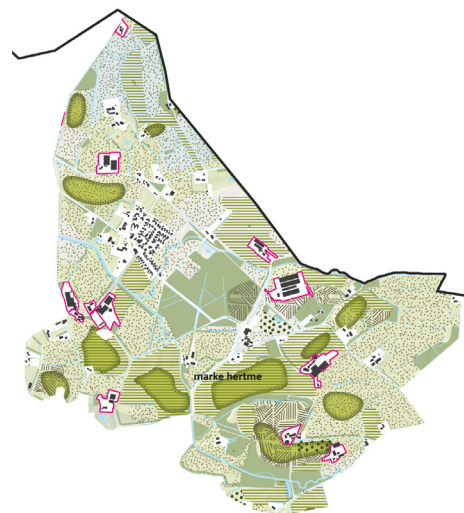
Geomorfologie

De geomorfologie laat zien dat wij ons bevinden in een hoevenlandschap. Deze ontstonden vaak op plekken waar veel dekzandruggen- en kopjes aanwezig waren. Zo hielden de boeren hun akkers, vee en voeten droog. Rondom Hertme en op de plek van de Deurningerbeek zijn beekgronden te zien. De Gammelkerbeek is af te lezen als een dalvormige laagte.

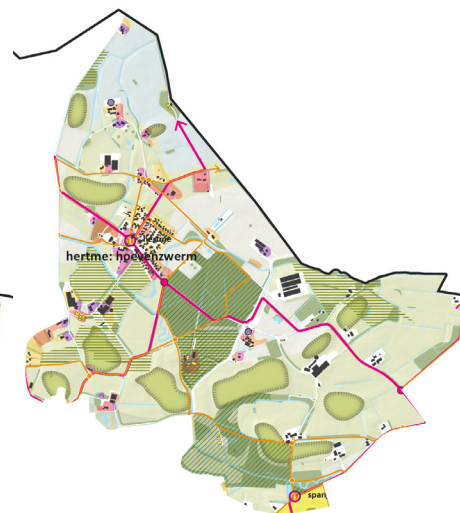
Natuur netwerk

Aan de zuidzijde van Hertme waar de Deurningerbeek en de Gammelkerbeek samenkomen in de Oude Borsche Beek is een gebied aangewezen als natuur netwerk. Zo ook enkele gronden aangrenzend aan de Deurningerbeek.

Agrarisch cultuurlandschap

In het gebied zijn veel agrarische erven aanwezig, vaak van oudsher gevestigd aan de randen van de essen. De agrarische erven zijn een mix van overwegend melkveehouderijen en enkele rundvee-, pluimvee-, paarden- en gemengde bedrijven. De agrarische gronden zijn een lappendeken van mais-, gras- en akkerlanden. In het zuiden is een klein deel in gebruik als bometeelt. Vroeger was dit gebied onderdeel van marke Hertme.

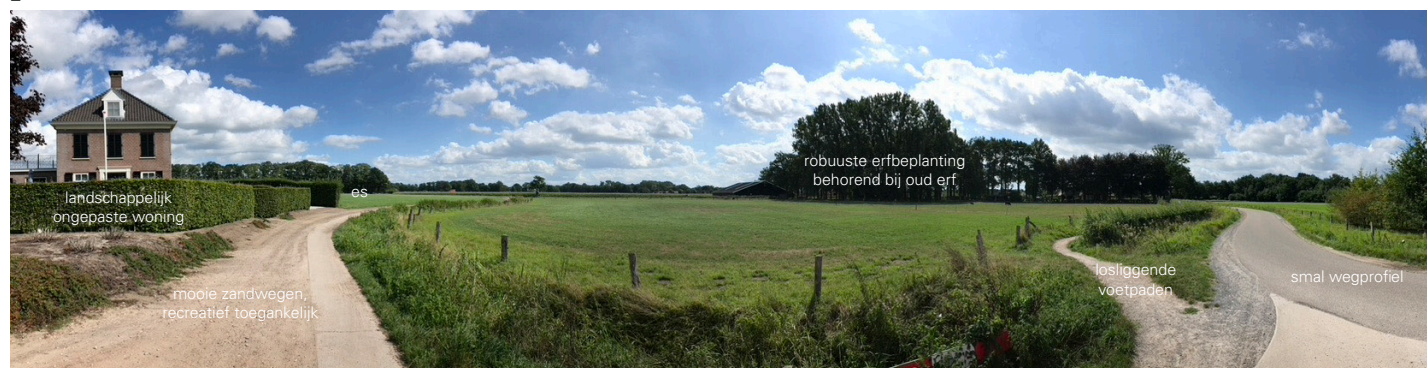
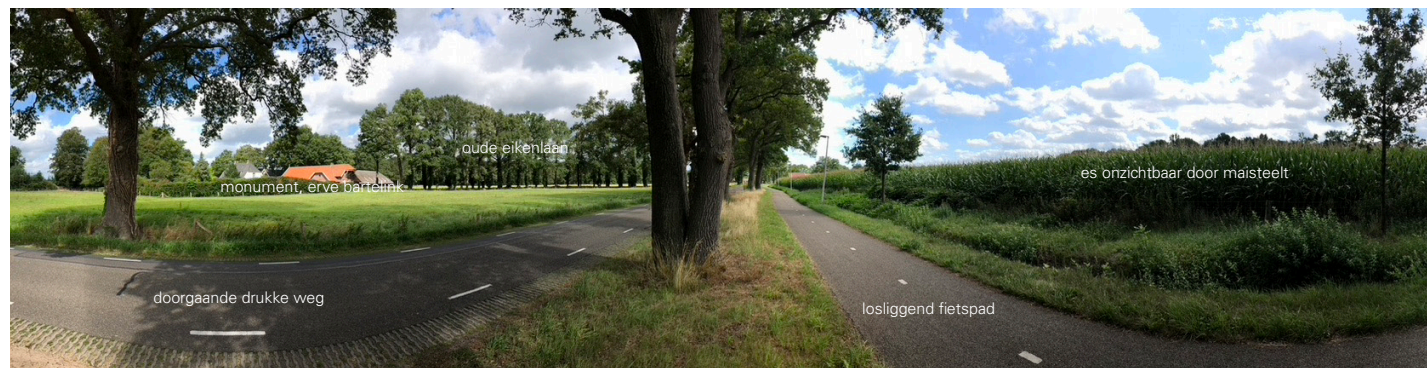
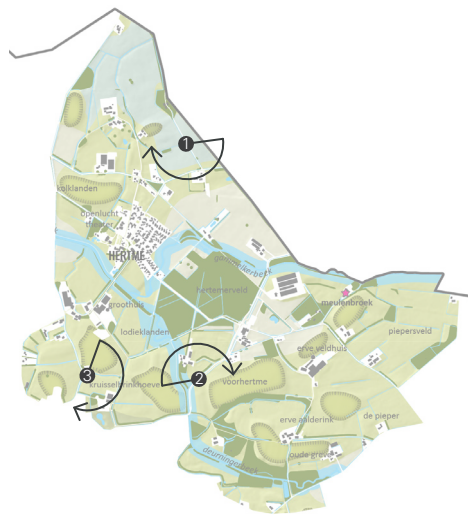
Stedelijke laag

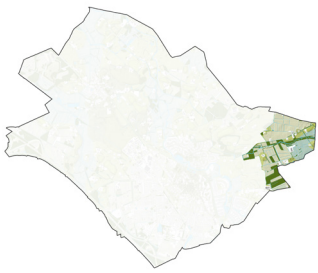
Omgeving Hertme is een aantrekkelijk wandel- en fietsgebied met een startpunt in Hertme. Vanwege particulier eigendom zijn niet alle delen van het gebied recreatief toegankelijk. Een deel van de gronden is onderdeel van een landgoed of heeft een NSW status. Voetpaden gaan grotendeels over onverharde wegen en langs de beken. In het gebied is er een verblijfsmogelijkheid bij hotel-restaurant Jachtlust en op camping de Köller.

Ruimtelijke beleving

Het deelgebied kenmerkt zich door een grote mate van afwisseling in ruimte. Veel bosjes, houtopstanden, essen, waterlopen en essen. Deze combinatie resulteert in een kleinschalig landschap met doorkijkjes en dieptewerking. De meeste open ruimtes die er nu zijn waren er voorheen vrijwel niet. Dit zijn (ten dele) aangestaste stukken landschap. Over het algemeen is het een prachtig uitloopgebied vanuit de wijk De Stroomesch. De overgang is hier landschappelijk kwalitatief. Alleen de rand langs de Weerselsestraat komt ruimtelijk hard over.

3.7 Piepersveld-Withagsmaten

Deelgebied Piepersveld-Withagsmaten is het meest oostelijke deel van de gemeente Borne. Het grenst bijna aan de recente uitbreidingen van Hengelo. Door het relatief open gebied stroomt de Deurningerbeek, die voorheen de Hattemerbeek werd genoemd. De Deurningerbeek is vrij recent heringericht met het doel water langer in het gebied vast te houden. De nieuwe waterloop lijkt aardig op de waterloop van 1900 en is gepaard gegaan met natuurontwikkeling. Het gebied is vrij laat ontgonnen door de landbouw omdat het minder geschikt was door natte en minder rijke grond. Zowel landinrichting Saasveld-Gammelke als de herinrichting van de Deurningerbeek heeft invloed gehad op de uitstraling van dit gebied.

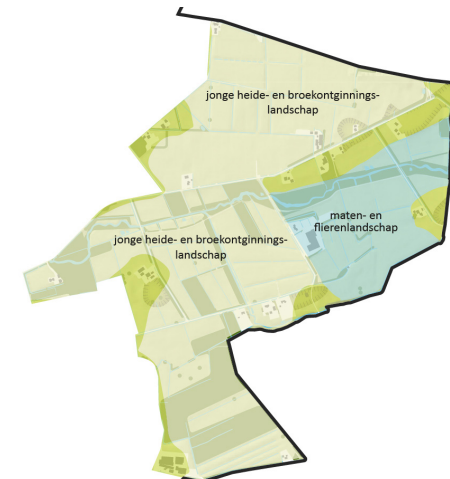
Landschapsbeeld in 1900

In 1900 kenmerkt het gebied zich door natte woeste arme zandgronden met weinig bewoning. Er is een enkel erf gevestigd, vooral in de buurt van de Hattemerbeek, nu de Deurningerbeek. Rondom de Hattemerbeek zijn orthogonale groenstructuren zichtbaar die duiden op hooilandjes behorend bij de erven. Over het algemeen kenmerkt het noorden en zuiden van het gebied zich door een grotere mate van openheid. De wegenstructuur is net als de groenstructuren orthogonaal van opzet.

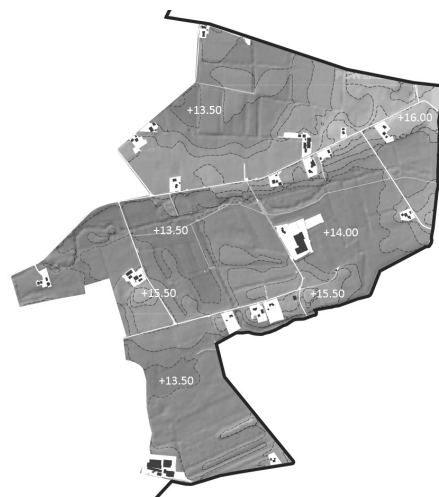
Landschapsbeeld in 2020

De woeste gronden zijn ontgonnen tot groot-schalig landbouwgebied. De bewoning in het ontginningsgebied is toegenomen, vooral aan de Piepersveldweg. Ook aan de Hemmelhorst zijn recent erven gerealiseerd. Deze locatie is aangewezen als 'wijkerslocatie'. De orthogonale groenstructuur is verloren gegaan en heeft plaatsgemaakt voor afwisselende bospercelen. Ook de herinrichting van de Deurningerbeek heeft nieuwe natuur opgeleverd. Het gebied kenmerkt zich nu door een nog grotere mate van openheid die ruimtelijk is opgedeeld door de groene begeleiding langs de Deurningerbeek.

Landschapstypologie

Het gebied bestaat grotendeels uit jonge heide- en broekontginning waarvan oostelijk een deel maten- en flierenlandschap. Een zone volgend aan de Piepersveldweg is aangemerkt als oude hoevenlandschap, evenals een aantal plekken aan de randen van het gebied.

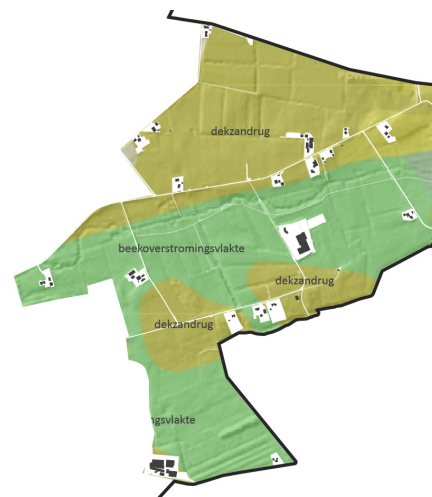
Hoogte

Het gebied kent enkele onopvallende hoogteverschillen en is voor het overgrote deel vrij vlak. De hoeven langs de Piepersveldweg in het westen liggen duidelijk wat hoger, +16.00 NAP, dan de omgeving, +14.00 NAP.

Bodem

Op de bodem kaart is duidelijk zichtbaar waarom het gebied pas laat is ontgonnen. Het bestaat overwegend uit veldpodzolgrond, dat refereert naar arme zandgrond. Ook de nattere gebieden zijn herkenbaar door de aanwezigheid van eerdgronden.

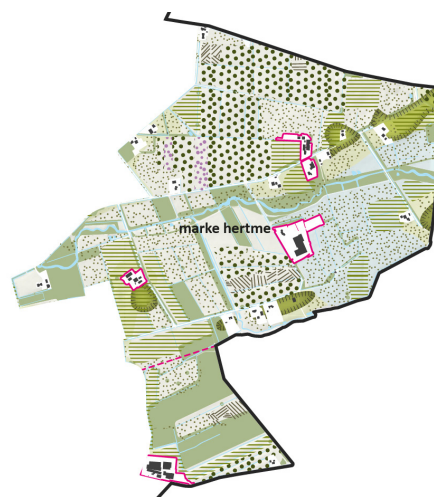
Geomorfologie

Het gebied in het noorden bestaat uit één vlakke dekzandrug en het zuiden uit een beekvlakte met enkele dekzandruggen die opduiken.

Natuur netwerk

De Deurningerbeek is een belangrijke ader van het natuurnetwerk. Het is grotendeels bestempeld als daadwerkelijk natuur en sommige delen als ondernemen met natuur en water buiten de NNN.

Agrarisch cultuurlandschap

Dit westelijke deel van het buitengebied van Borne heeft qua ruimtelijke uitstraling een duidelijk andere gedaante dan de rest van het buitengebied. De bontenteelt domineert hier het aanzicht. Ook bevindt zich in dit gebied gras-, mais- en akkerland en een stukje bloementeel. Er bevinden zich enkele agrarische bedrijven. Drie gemengde bedrijven, een grote paardenhouderij en een varkenshouderij. Van oudsher was het gebied opgedeeld in twee markes. Namelijk marke Hertme en het zuidelijke deel viel onder marke Hasselo.

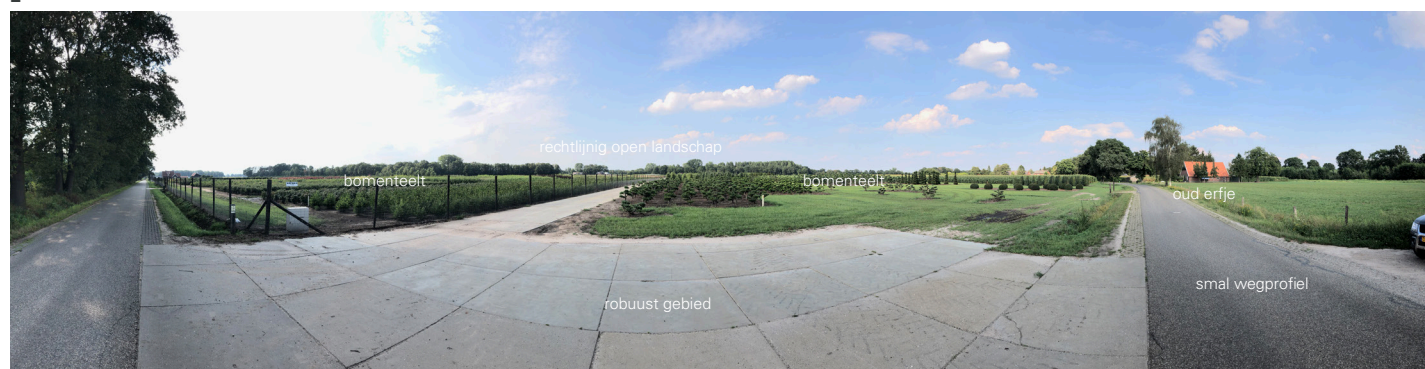
Stedelijke laag

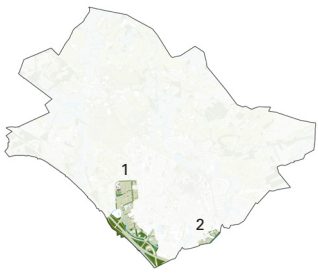
In het gebied zijn de Piepersveldweg en de Deurningerbeek recreatief aantrekkelijk en toegankelijk. Bij de herstructurering van de Deurningerbeek is er een nieuw voetpad aangelegd die de beekloop volgt. Rechts bevinden zich een aantal gronden die onderdeel zijn van een landgoed. Er zijn in het gebied geen verblijfs- of horecagelegenheden.

Ruimtelijke beleving

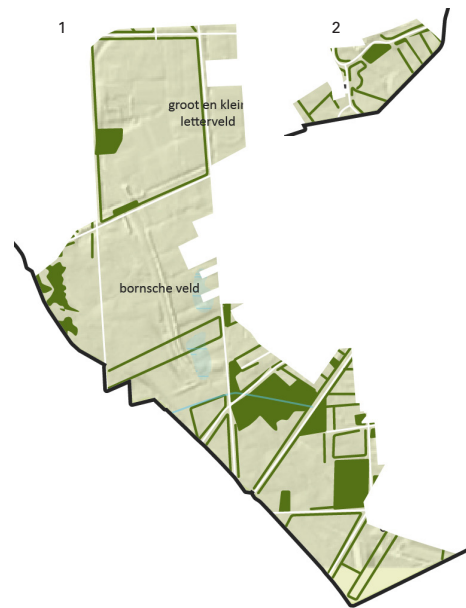
Het gebied Piepersveld-Withagsmaten kenmerkt zich in het noorden door een zeer grote open orthogonaal opgezette ruimte. Ten zuiden van de Piepersveld is de ruimtelijkheid kleinschaliger van aard, maar nog wel steeds orthogonaal van opzet. Hoe de rand van Bornsche Maten II zich verhoudt tot het buitengebied laat op zich wachten totdat de wijk is gerealiseerd.

3.8 Zuidrand Borne

Het laatste gebied is de fragiele zuidrand van Borne. De zuidrand bestaat uit twee delen buitengebied. Het grote deel bevindt zich aan zuidwest zijde van Borne, Nabij de wijken Letterveld I en Letterveld II. Het kleine deel bevindt zich aan de zuidoostelijke zijde nabij de wijk 't Wensink Zuid. De Zuidrand wordt in tweeën gedeeld door de recente ontwikkeling van bedrijventerrein Veldkamp. Het gebied is zeer fragiel en staat ruimtelijk zwaar onder druk door de opsluiting tussen de A35/A1 en de uitleg van Borne. Het deel nabij de wijk 't Wensink Zuid is erg belangrijk voor de overgang van de stad Hengelo naar het dorp Borne. Als deze rand er niet meer zou zijn heeft Borne geen herkenbare en op zich zelf staande dorpsentree en wordt het opgeslokt door Hengelo.

Landschapsbeeld in 1900

In 1900 kenmerkt het randgebied zich door grote velden woeste arme grond met geen enkele bebouwing. De woeste gronden worden een enkele keer onderbroken door robuuste orthogonale groenstructuren en bospercelen.

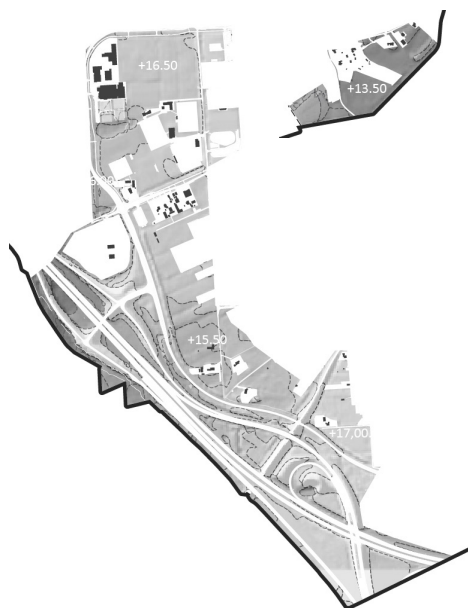
Landschapsbeeld in 2020

De woeste gronden zijn door de tijd ontgonnen tot landbouwgebied, maar nog verder in de tijd ook weer door de stad en infra opgeslokt. De komst van de A35/A1 heeft ruimtelijke een duidelijke rand gesteld aan Borne. Het is een gebied met afgesneden wegenstructuren. Ook de woningbehoefte van Borne heeft nooit stilgestaan en is aardig opgerukt naar het zuiden. Borne is een typische forenzenstad. In de zuidrand is nu een mix van wonen, bedrijvigheid en maatschappelijke functies aanwezig.

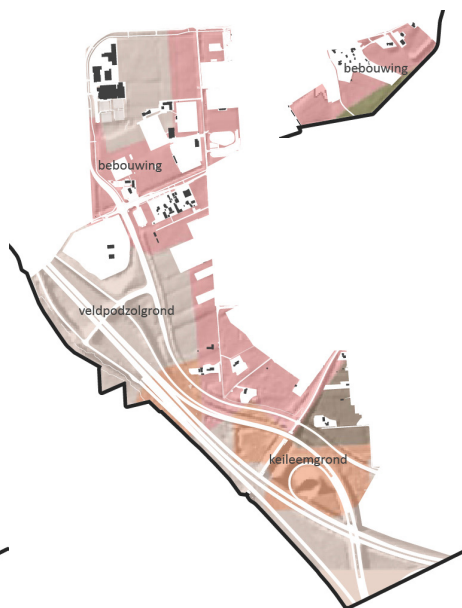
Landschapstypologie

Het gebied bestaat in zijn geheel uit het jonge heide- en broekontginningslandschap.

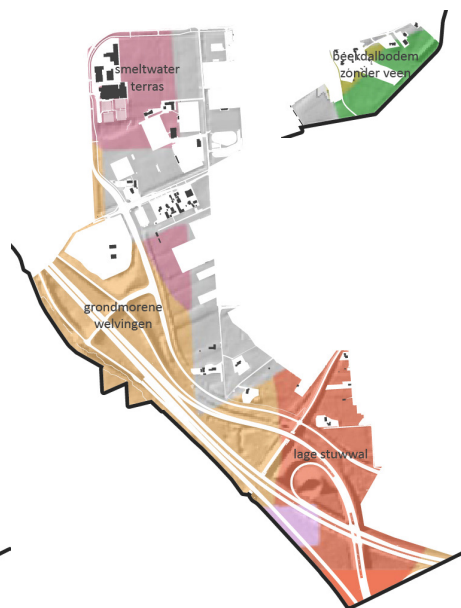
Hoogte

Het zuidwestelijke deel van Borne is gelegen op de uitloop van de stuwwal. Daardoor is dit gebied hoger gelegen dan de rest van het Bornse buitengebied. Het loopt lichtelijk af van noordoost naar zuidwest van +17.00 NAP naar +15.50 NAP.

Bodem

Op de bodemkaart is voornamelijk arme zandgrond te zien. Een stuwwal is namelijk opgestuwde zandgrond. Dit is dan ook waarschijnlijk de reden waarom de gronden pas laat ontgonnen zijn. Ze waren niet vruchtbaar genoeg. Het kleine zuidoostelijke deel laat nog net zien dat het om een eerdgrond gaat, die te linken is aan de Bornsche Beek.

Geomorfologie

De geomorfologie laat duidelijk zien dat het zuidwestelijke gebied onderdeel is van een stuwwal. Het kleinere zuidoostelijke deel is herkenbaar als beekdalbodem van de Bornsche Beek.

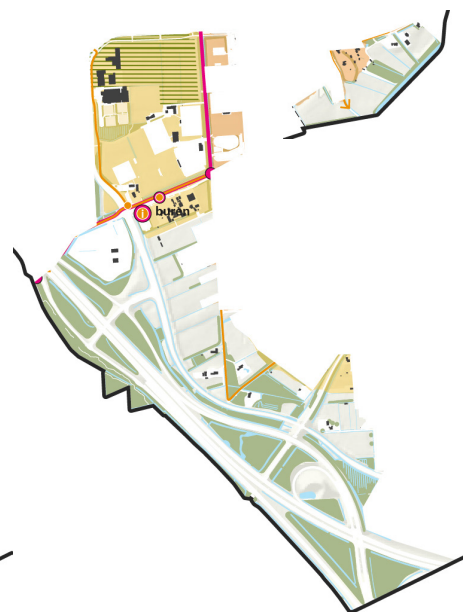
Natuur netwerk

Alleen aan de zuidzijde van de A35/A1 is nog net een deel natuurnetwerk aanwezig.

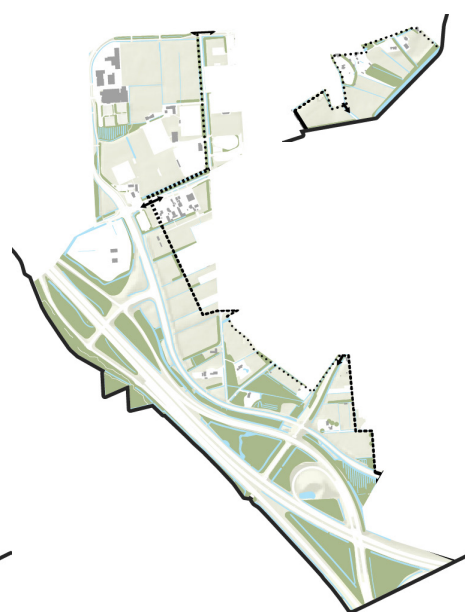
Agrarisch cultuurlandschap

Er is geen agrarisch erf meer in het gebied aanwezig. Deze zijn door de ontwikkelingen en uitbreidingen van Borne in de tijd verdreven. Minder dan de helft van de grond is in agrarisch gebruik. Het kleine zuidoostelijk deel is hierin een uitzondering. Deze is nog geheel in agrarische gebruik. In de twee gebieden van de zuidrand is alleen grasland aanwezig.

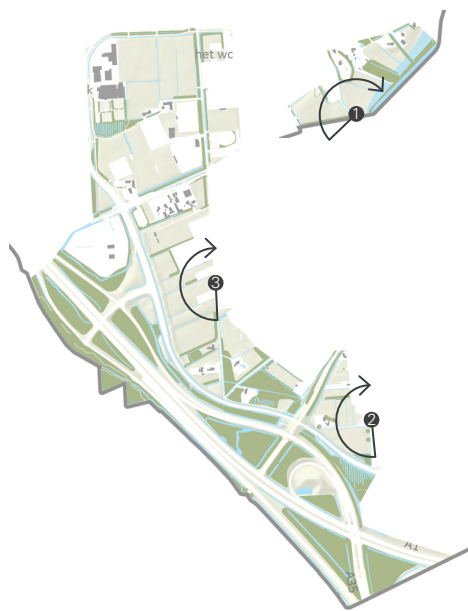
Stedelijke laag

Recreatief is dit gebied niet erg interessant. Wel is het een belangrijk gebied voor de doorkoppeling naar het prachtig mooie buitengebied van Azelo en landgoed Twickel aan de andere zijde van de A35/A1. Doormiddel van een fietstunnel is deze koppeling mogelijk gemaakt. Je stapt van een stedelijke verrommelde rand naar een weelde van groen. Een enorm contrast. Deze koppeling voor wandel- en fietsverkeer is van zeer grote waarde.

Ruimtelijke beleving

De zuidrand van Borne kent geen grote open ruimtes. Alle ruimte die er nog is in dit fragiele gebied heeft wel een functie toegekend gekregen. De randen daarentegen zijn wel van belang voor de overgang van Hengelo naar Borne. Over het algemeen is deze vrij kwalitatief. Er zijn randen waar bebouwing met de rug naar buiten is gekeerd of zich landschappelijk niet erg kwalitatief presenteren (basis). De entree naar Borne over de Azelosestraat oogt rommelig.

H4 Waardering per deelgebied

Aan alle afzonderlijke landschappelijke eenheden in het buitengebied van Borne is een specifieke waarde toegekend. Deze waarde is gebaseerd op de intrinsieke waarde van het landschapstype in combinatie met een beoordeling van de kwaliteit van de huidige situatie die zichtbaar is 'in het veld'. De waardering geeft een gebiedsdekkend overzicht. Elke deelgebied wordt afzonderlijk behandeld. Deze vormen gezamenlijk de bouwstenen voor een visie op de verschillende ontwikkelingen die op Borne afkomen.

Waarden

Bij de waardering is gebruik gemaakt van de kwalificaties 'zeer hoge waarde', 'hoge waarde' en 'basiswaarde'. De reden voor toekenning ligt in onderliggende kenmerken van het landschap. Onderliggende kenmerken zijn bijvoorbeeld de gaafheid van een landschap, de cultuurhistorie, de ecologische betekenis, de recreatieve betekenis of de betekenis als landschapstypologie. Vooral of en de wijze waarop deze afzonderlijke kenmerken met elkaar in samenhang tot expressie komen is van belang bij de waardering.

Zeer hoge waarde

Beleefbare cultuurhistorie heeft een stevig accent in de waardering. Een landschap van zeer hoge waarde heeft een rijke geschiedenis die afleesbaar is én ook nu nog de basis vormt van een aantrekkelijk en toegankelijk gebied met ecologische waarden. Een landschap van zeer hoge waarde is over het algemeen uitgesproken gaaf en heeft vanwege de authenticiteit en uniciteit betekenis voor de gemeente Borne, de ruime regio en zelfs daarbuiten. De waarde van een dergelijk gebied is door de eeuwen heen ontstaan en

onvervangbaar. Een landschappelijke eenheid met een hoge ecologische betekenis is ook met een 'zeer hoge waarde' gekwalificeerd. Verder heeft een landschappelijke eenheid van zeer hoge waarde over het algemeen een sterke relatie met de omliggende landschappen en is het van belang voor het begrip van het Bornse landschap als geheel.

Hoge waarde

Een gebied van hoge landschappelijke waarde heeft een rijke afleesbare geschiedenis, is aantrekkelijk en toegankelijk en heeft ecologische betekenis. Er zijn in Twente meer van dergelijke gebieden, maar de waarde van elk gebied op zich is onvervangbaar. Qua uniciteit, gaafheid en samenhang scoort een gebied van hoge waarde net iets minder dan een gebied van zeer hoge waarde. Sommige kenmerken zijn in de basis nog degelijk aanwezig, maar komen op dit moment in de praktijk niet meer zo nadrukkelijk tot expressie.

Basiswaarde

Gebieden met een basiswaarde hebben betekenis als onderdeel van de samenhangende groene ruimte in de gemeente Borne. Over het algemeen zijn deze landschappelijke eenheden niet meer zo gaaf. In de loop van de tijd hebben zich verschillende ruimtelijke ontwikkelingen voltrokken die de authentieke kwaliteiten overstijgen. De oorspronkelijke samenhang met het Twentse landschap als geheel is verloren gegaan. Deze gebieden zouden overal voor kunnen komen. Een andere reden voor het toekennen van een basiswaarde is een uitgesproken monofunctioneel gebruik, zoals landbouwgebied zonder ecologische betekenis of een jong landschap met weinig historische waarde.

Waardering

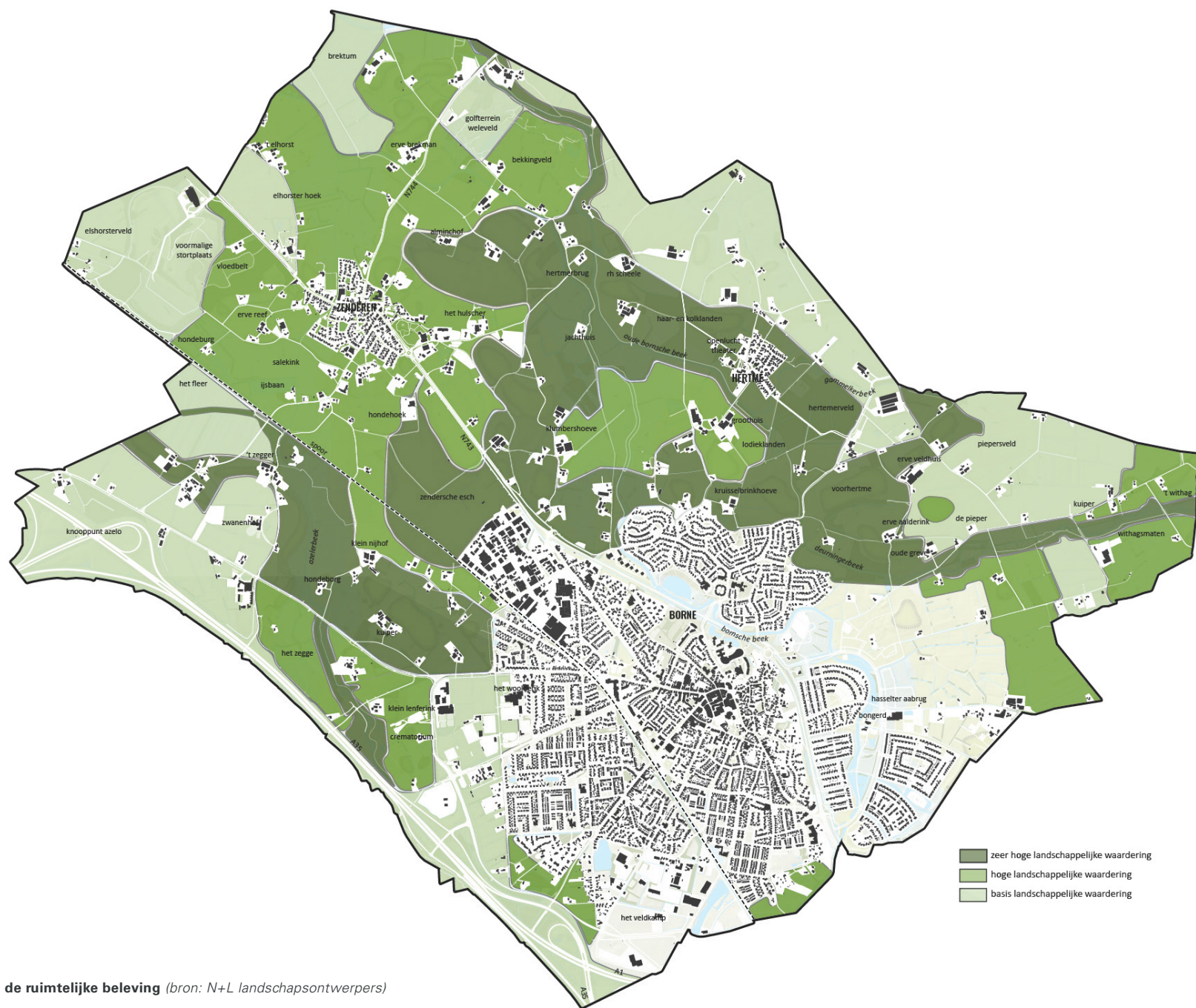
Door bovenstaande omschrijving van de klassen en uiteenzetting van de methode zijn de keuzes navolgbaar en wordt het gesprek hierover mogelijk gemaakt. Het toekennen van waarden aan landschappen heeft echter ook een subjectief element. Laat duidelijk zijn dat elke indeling in gebieden en categorisering de werkelijkheid te kort doet. Zo zijn er pareltjes binnen gebieden die we als basis kwalificeren en zijn er minpunten (landschappelijk dan) binnen gebieden die we een zeer hoge waarde toekennen. Dit zijn uitzonderingen binnen een gewaardeerd gebied waar maatwerk altijd noodzakelijk blijft.

Intrinsieke kwaliteit als uitgangspunt

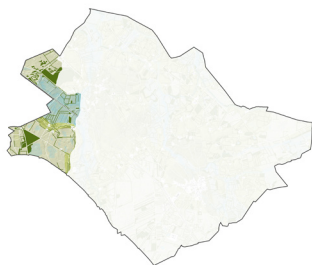
Het toekennen van waarden heeft plaatsgevonden op basis van meerdere factoren. Ten eerste vormde de 'intrinsieke kwaliteit' van een landschapstype de basis voor de classificatie. De achterliggende gedachte is dat een aantal landschapstypen door de ouderdom, relatie met de ondergrond, samenhang, expressie en uniciteit van grotere betekenis is dan andere landschapstypen. Hierbij is in eerste instantie aan het oude hoevenlandschap, het essenlandschap en het maten- en flierenlandschap een zeer hoge waarde toegekend. De hoeven, essen en beken zijn het imago van het Twentse zandlandschap en zijn ruimtelijk onlosmakelijk verbonden aan Borne. Daarnaast is ook het Natuur Netwerk een hoge waardering toegekend. De jonge heide- en broekontginningen worden veelal geclassificeerd als basis. Het zijn landschapstypen met minder historische waarden, met doorgaans relatief grootschalig en monofunctioneel landbouwkundig gebruik en derhalve ook minder van betekenis voor natuur. Ze zijn niet specifiek voor Borne en zouden overal voor kunnen komen.

Veldbezoek als aanscherping

Aan de hand van meerdere veldbezoeken is de verwachte classificatie op basis van de intrinsieke waarde aangescherpt. In het veld komt de expressie zoals je die zou verwachten namelijk niet altijd tot uiting. Daarbij is bekeken in hoeverre de eerdere aanname standhield of dat aanpassing nodig was naar een andere waardering. Een reden voor aanpassing is bijvoorbeeld dat ter plaatse een uitgesproken hoge gaafheid werd aangetroffen, of dat een gebied onmisbaar bleek voor de beleving van de landschappelijke samenhang van een groter gebied. Een aantal gebieden zijn lager gewaardeerd, vooral wanneer in hoge mate sprake was van verloren kwaliteit door bijvoorbeeld nabije verommeling of aantasting van het landschap in de tijd.

kaartbeeld van de ruimtelijke beleving (bron: N+L landschapsonwerpers)

4.1 Het Fleer - Elhorst - Vloedbeld

1 = basis

De Vloedbeld (voormalige vuilstort) en het gebied in het westen eromheen is als basis bestempeld omdat het gebied op het moment ontoegankelijk en rommelig oogt doordat het is omheind met hekwerk. Daarnaast is het een jong ontginningsgebied met weinig historische waarde.

2 = waardevol

Een waardevol beekdal gebied omdat de beken het imago zijn van Borne. Het oostelijke deel van het gebied is aangetast door de tijd. Veel kleinschalige groenstructuur is hier verdwenen.

3 = basis

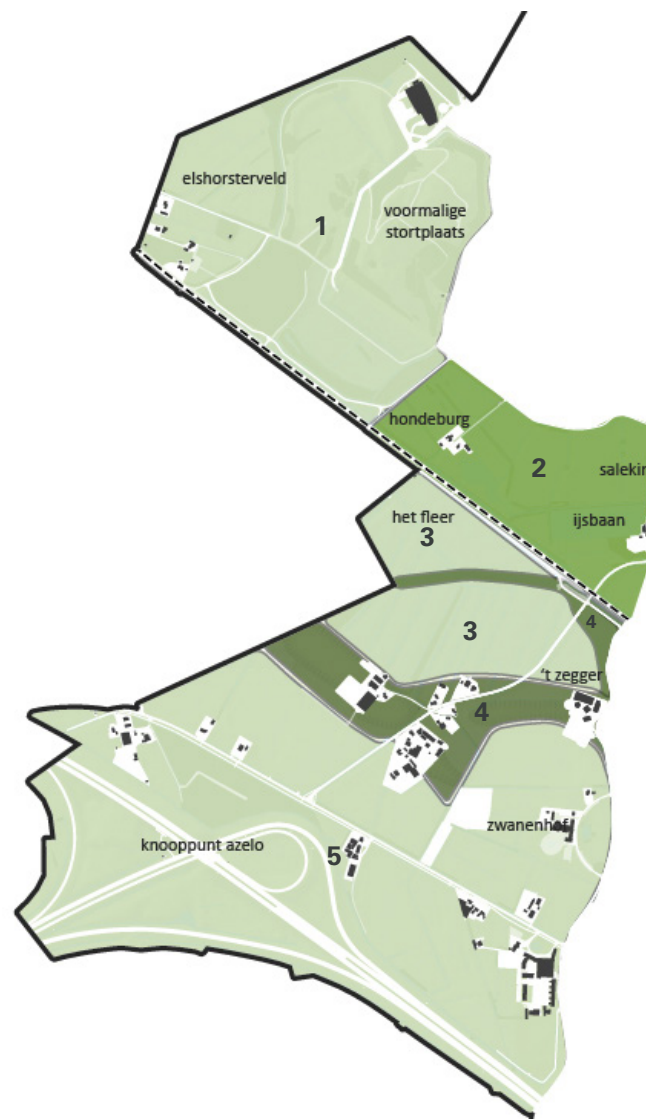
Dit is een lager gelegen beekdal gebied, maar ruimtelijk niet erg waardevol. Het is een erg open gebied die vooral in het teken staat van de landbouw met weinig natuurwaarde. Ook is het gebied deels aangetast door de tijd. Kleinschalige groenstructuur is hier verdwenen.

4 = zeer waardevol

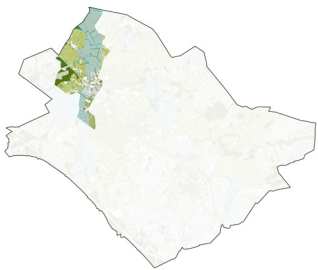
De koppeling tussen de Azelerbeek en de Doorbraak is onderdeel van het natuur netwerk en daarom zeer waardevol. De gordeldekzandrug is van grote waarde omdat deze erg gaaf in het landschap zichtbaar is met daarop oude erven gevestigd. De erven zelf ogen in sommige gevallen wat onverzorgd.

5 = basis

Het is een gebied met open vlaktes die wordt gedomineerd door verkeer, namelijk de A35 waaronder knooppunt Azelo en de Bornerbroeksestraat. Het geluid is goed hoorbaar en de vele verkeersbewegingen op de Bornerbroeksestraat beleefbaar. Daarnaast is het gebied laat ontgonnen en heeft daarom weinig historische waarde.

kaartbeeld waardering deelgebied

4.2 Dal van de Azelerbeek (noord)

1 = basis

Dit is het laagst gelegen beekdal in de gemeente Borne. Het open karakter is een kwaliteit en het wordt intensief gebruikt door de landbouw. De groenstructuur in dit gebied is grotendeels van slechte kwaliteit. Het laatste is de voornaamste reden om het gebied als basis te classificeren.

2 = basis

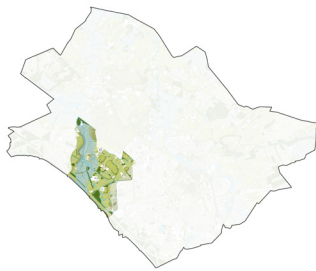
Het gebied Elhorsterhoek ten westen van de Elhorsterweg was voorheen een waardevol oude hoevenlandschap. De hier gelegen en gevormde essen zijn door de tijd echter verdwenen. Het gebied is dus erg aangetast.

3 = waardevol

Dit is een groot gebied ten westen van Zenderen die waardevol is te noemen. Het heeft een afwisselend en organisch karakter van beken, essen, steilranden, houtwallen en solitaire relictten van houtwallen. Toch heeft de tijd het landschap deels aangetast. Er is veel groenstructuur verdwenen. Daarnaast ligt dit noordelijke deel van de Azelerbeek hier minder gaaf in het landschap dan het zuidelijke deel. Het heeft hier ook geen natuur netwerk status.

kaartbeeld waardering deelgebied

4.3 Dal van de Azelerbeek (zuid)

1 = waardevol

Dit gebied maakt nog onderdeel uit van de flank van de Zendersche Esch. Het is een oud erf die onderdeel is van de ervengordel om de es. Door verstoring van het direct aangrenzende bedrijventerrein de Molenkamp en het spoor is het geclassificeerd als waardevol.

2 = zeer waardevol

Dit gebied, grotendeels eigendom van landgoed Twickel, is nog zeer gaaf, organisch en kleinschalig van karakter. Het is een mooie samenhang van het oude hoevenlandschap en het aangrenzende zichtbaar lager gelegen beekdal van de Azelerbeek. Prachtige oude hoeven, essen, steilranden, houtwallen en veel solitaire bomen zijn erf gaaf in het landschap aanwezig. Het zuidelijk deel van de Azelerbeek heeft bovendien een natuurnetwerk status en is erg fraai herstelt in combinatie met nieuwe natuur.

3 = waardevol

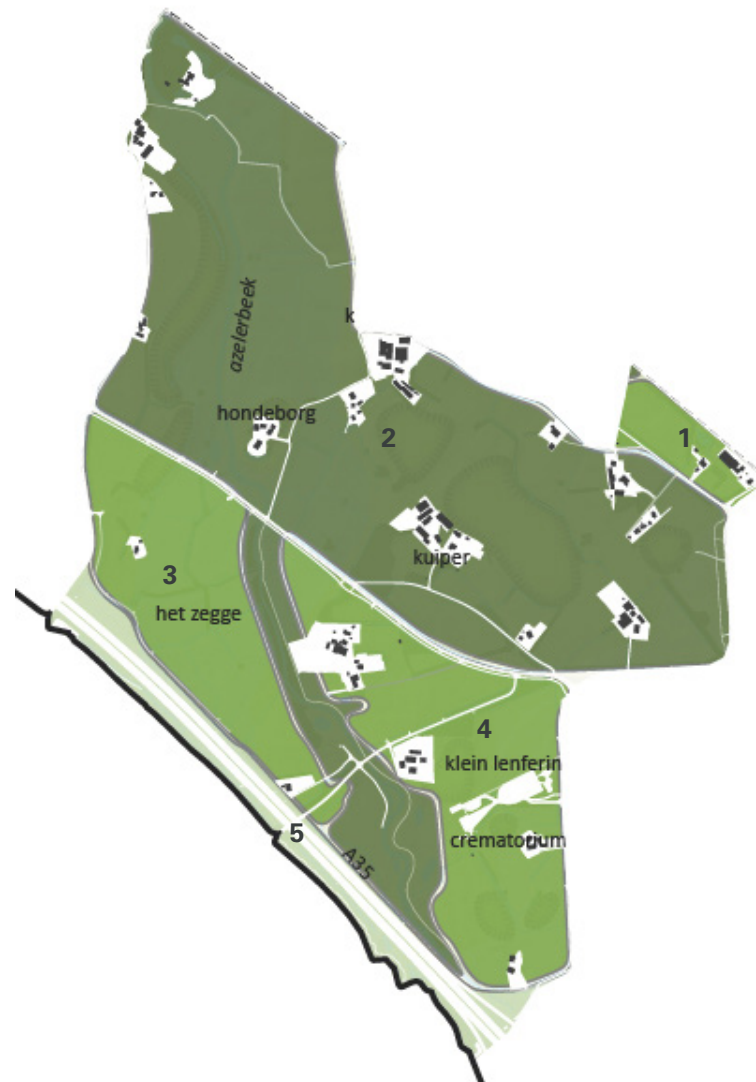
Ten zuiden van de Bornerbroeksestraat is hier een mooi zichtbaar beekdal die wordt begrensd door een duidelijk zichtbare dekzandgordel met forse steilranden. Helaas is het met de tijd aangetast en grootschaliger van karakter geworden. Er zijn veel groenstructuren verdwenen.

4 = waardevol

Een waardevol gebied door de aanwezigheid van kleine eenmansessen. Het haalt ruimtelijk niet de kwaliteit van het gebied ten noorden van de Bornerbroeksestraat en wordt daarom geclassificeerd als waardevol.

5 = basis

De zone rondom de A35 wordt door aantasting van de aanwezigheid hiervan beoordeeld als basis.

kaartbeeld waardering deelgebied

4.4 De essen van Zenderen

1 = zeer waardevol

Dit is één van de grote essen van Zenderen. Deze is nog erg gaaf en onaangetast gebleven. Hetzelfde geldt voor de oude wegen en paden die behouden zijn gebleven. Een mooie kwaliteit is dat dit gebied niet toegankelijk is voor motorisch verkeer en is ingericht voor recreatief wandel- en fietsverkeer.

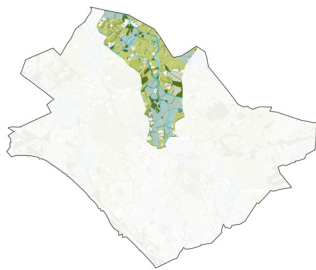
2 = waardevol

De oostelijke zijde rondom Zenderen is waardevol te noemen door de aanwezigheid van oude erven en steilranden en slingerende smalle landweggetjes. Door de drukke N743 is het gebied in tweeën gespleten en er is redelijk veel groenstructuur verdwenen tussen de essen in.

3 = zeer waardevol

De Zendersche esch is de grootste es die de gemeente Borne rijk is. Het is een groot open landschapselement die ruimtelijk sterk te beleven is. Over de es loopt een onverhard pad naar een kapelletje. Ook staan er fraaie oude veldschuren op de es die herinneren aan het intensieve landbouwgebruik. Ondanks het aangrenzende oude bedrijventerrein de Molenkamp en de aanleg van het spoor is het als gaaf landschapselement als zeer waardevol te classificeren. Ook het cultuurhistorisch waardevolle carmelitessenklooster maakt onderdeel uit van de waardering van dit gebied.

4.5 Weleveld

1 = waardevol

Een mooi glooiend en relatief kleinschalig gebied met eenmansessen. De Bornsche Beek stroomt er doorheen, maar deze ligt vrij klinisch in het landschap en heeft weinig natuurwaarde. De essen worden deels vertroebeld door de aanwezigheid van bomen. Ook ligt hierin het in 2015 aangelegde golfterrein.

2 = basis

Dit is het functionele gebied van het voorgenoemde golfterrein en door de functies aangetast om deze sport mogelijk te maken.

3 = zeer waardevol

Dit gebied is grotendeels in handen van landgoed Weleveld. Het is een zeer mooi gebied met veel ruimtelijke afwisseling, bossen, onverharde wegen, paden en beken. Ook kent het gebied prachtige oude hoeven. Het is recreatief een erg aantrekkelijk en toegankelijk gebied.

4 = basis

Een open landbouwgebied met weinig natuurwaarden.

5 = waardevol

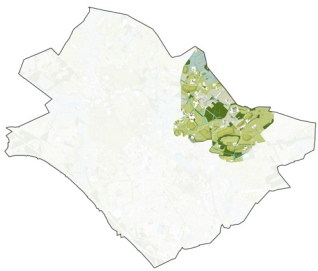
Een waardevol beekdalgebied die alleen toegankelijk is voor wandelrecreatie. Hier is veel groenstructuur verloren gegaan.

6 = zeer waardevol

Een erg mooi gebied wat nog veel groene relictten rijk is met oude zandpaden die alleen toegankelijk zijn voor wandelrecreatie. Zo'n onaangestast gebied direct grenzend aan het dorp is van grote waarde.

kaartbeeld waardering deelgebied

4.6 De hoeven rondom Hertme

1 = basis

Het gebied ten noorden van Hertme is zeer open van karakter en is een intensief landbouwgebied met weinig natuurwaarde. Voor een groot deel is het laat ontgonnen en heeft het weinig historische waarde.

2 = zeer waardevol

De directe omgeving van Hertme is zeer waardevol. Een ruimtelijke afwisseling van eenmansessen, oude hoeven, zandpaden, bos, natuurontwikkeling en de herstelde Deurningerbeek maakt het gebied tot een unieke kwaliteit. Ondanks verlies van groenstructuur straalt het gebied de kleinschaligheid van vroeger nog uit.

3 = waardevol

Dit gebied ligt midden in een zeer waardevol gebied en is met waardevol beoordeeld vanwege het overwegende intensieve landbouw karakter.

4 = basis

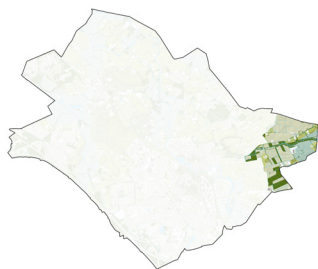
Hier is een zeer open intensief landbouwgebied zichtbaar die overwegend wordt benut voor bontenteelt. Dit geeft het gebied een rommelige, ruwe uitstraling. Dit komt ook door de hekwerken die rond de velden worden aangebracht.

5 = waardevol

De es te midden van het zeer open landbouwgebied is een kwaliteit die als waardevol wordt geclassificeerd. Deze ligt duidelijk als een hoger gelegen kop in het open landschap.

kaartbeeld waardering deelgebied

4.7 Piepersveld-Withagsmaten

1 = basis

Hier is een zeer open, intensief landbouwgebied zichtbaar die overwegend wordt benut voor de bontenteelt. Dit geeft het gebied een rommelige, ruwe uitstraling. Dit komt ook door de hekwerken die rond de velden worden aangebracht.

2 = waardevol

Hier hebben we te maken met het oudere hoevenlandschap en is te herkennen aan het kleinschalige intieme karakter. Het gebied vormt een mooie overgang tussen de Deurningerbeek en het open landbouwgebied ten noorden van de Piepersveldweg.

3 = zeer waardevol

De Deurningerbeek is een aantal jaar geleden door het waterschap hersteld naar de oude waterloop. Dit in combinatie met de realisatie van nieuwe natuur en recreatieve toegankelijkheid. Het is een aangewezen natuur netwerk gebied en daarmee zeer waardevol.

4 = waardevol

Een jong ontginningsgebied die in principe niet veel historische waarde heeft. Door de aanwezigheid van afwisselende bospercelen is het ruimtelijk een mooi gebied met natuurwaarde en is het een waardevol overgangsgebied voor de nog uit te werken laatste fase van de Bornsche Maten.

5 = basis

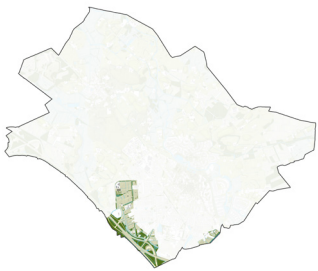
Dit gebied heeft weinig meerwaarde, is open en kent in het zuiden een aangewezen 'wijkerslocatie'. Woningen die elders in de gemeente weggekocht worden, mogen hier een nieuwe woning realiseren.

6 = waardevol

Het vochtige gebied Withagsmaten is van waarde door de aanwezigheid van afwisselende groenstructuren en natte vegetatie.

kaartbeeld waardering deelgebied

4.8 Zuidrand Borne

1 = basis

Dit gebied is jong ontginningsgebied die gevuld is met diverse dorpsrandfuncties. Denk aan bedrijvigheid, een tankstation, wegen die moeten zorgen voor de afwikkeling van de A1/A35 en volkstuinen. Het is een opgesloten randgebied tussen Borne en de A1/A35 en zo wordt het ook ervaren.

2 = waardevol

Een woongebied waar je je waant in het groen en de vogels nog hoort fluiten. Ondanks dat het onderdeel is van het randgebied (afgeseden structuren door komst A1/A35 en Amerikalaan) is het er nog wel ruimtelijk aangenaam.

3 = waardevol

Ook dit gebied is een jong ontginningsgebied, maar door de beperkte groeiruumte niet mee ontwikkeld met de tijd. Het is nog een typisch landbouwgebiedje met kleine weides en een dorps karakter. Deze verschijning is van grote waarde voor het behoud van een groen overgangsgedebied tussen Hengelo-Borne.

